

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Seksendördüncü İçtima

16 Kânunusani 1340 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	130	hakkında kanun lâyihası (1/145) ve sabık	
2. — Evrak vâride:	130	Ertuğrul ve lâhik İzmir Mebusu Hamdi	
Lâyhalar	130	ve sabık Erzincan Mebusu Emin beylerin,	
1. — Maarif Vekâleti senesi haliye büt-		telgraf ücuratının iki kuruşa tenzili hak-	
çesinin 252 nci tahsisatı fevkalâde faslı-		kında (2/157) numaralı teklifi kanunîsi ve	
dan otuzbeş bin liranun diğer fusûl ve		Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	131
mevadda nakline dair kanun lâyihası	130		
(1/406)		2. — Muvazenei Maliye Encümeninin,	
2. — Öksüz Yurtları Müdiriyeti Umu-		5 Kânunuevvel 1329 tarihli zâbitai Sıhhi-	
miyesinin 1340 senesi bütçe lâyihası	130	yei Hayvaniye Kanunu muvakkatinin	
(1/407)		ikinci maddesini muaddil teklifi kanunîsi	
3. — Belediye kanunu lâyihası (1/408)	131	ve mazbatası (2/252)	131
Teklifler	131		
1. — Kângırı Mebusu Ziya Bey ve		3. — Altın ve ufaklık para darbı hak-	
rüfekasının, Kângırı kasabası su yolları-		kında bir karar ittihazına dair Maliye Ve-	
nın tecdit ve tamiri için 1340 bütçesine		kâletinden mevрут (3/47) numaralı tezke-	
yirmi bin lira zammedilmesine dair tek-		re ve Kanunu Esasî Encümeni mazbatası	131
lifi kanunîsi (2/253)	131	Tezkereler	131
Mazbatalar	131	1. — Harb kazançları Vergisi Karar-	
1. — Gazetelere çekilecek telgraflar-		namesinin 16 nci maddesinin tefsirine da-	
dan alınacak ücret hakkında kanun lâyi-		ir Başvekâletten mevрут tezkere (3/196)	131
hası (1/144) ve matbuat telgraf ücuratı		2. — Sezayınur Vapurunun âkıbeti	
		hakkında Karesi Mebusu Süreyya Bey ve	
		rüfekasının takririne. Başvekâletten mev-	
		рут cevabî tezkere.	131:132

Takrirler	Sayfa	4. — Sualler, cevaplar	Sayfa
1. — Trabzon Mebusu Şefik Beyin, Lozan'da münakit Ticaret Mukavelenamesinin sekizinci maddesi mucibince Fransa'ya ithal edilecek mahsulâtı milliyemizin asgari rüsumdan istifade edeceği muharrer olmasına nazaran buna ait malûmat ve vesâikin şimdiden ihzar ettirilmesi temenniyatına dair takriri (4/123)	132	1. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, memurini adliye maaşatına Teşrinisâniden itibaren zam icrası takarrür ettiği halde henüz birçok taraflara tebligat yapılmaması esbabına dair Adliye Vekâletinden şifahi sual takriri (6/111)	130,137
2. — Zonguldak Mebusu Ragıb Beyin, kabotaj hakkının istimali ve ecnebi kömürlerinin men'i duhlü hakkında takriri (4/122)	132	2. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, yurdumuza iltica etmiş olan Sırbistan Müslümanlarına dair Dahiliye Vekâletinden şifahi sual takriri (6/113)	130
3. — Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, ruznamenin 16 ncı maddesini teşkil eden 316 ve 317 tevellütü telgraf muhabere memurları ve şimendifer müstahdemini ile muallimlerin askerlikten istisnalarına dair olan teklif ve lâyihai kanunienin müstacel ruznameye alınması hakkında takriri.	132	3. — Konya Mebusu Naim Hâzım Efendinin, muallimlik eden zâbitanın terfi ve terfihleri için ne düşünüldüğü hakkında Müdafaai Milliye Vekâletinden şifahi sual takriri (6/112)	130
4. — Lâzistan Mebusu Ekrem Beyin, ruznamenin yedinci maddesini teşkil eden ve muhtelif millî cephelelerden yararlıklarını görülen ümera ve zâbitandan 23 Asustos 1339 tarihine kadar terfi etmemiş olanların bir defaya mahsus olmak üzere terfilerine mütedair olan teklifi kanunî ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatasının derhal müzakeresi hakkında takriri.	132	4. — Bursa Mebusu Osman Nuri Beyin, iskân mıntakası olan Bursa'da rüesayr memurinin uzun müddet için mezuniyet alarak vazife başında bulduklarına dair Dahiliye Vekâletinden şifahi sual takriri (6/114)	130
5. — Karesi Mebusu Vehbi Bey ve rüfekasının, Reji meselesinin halline kadar şehir ve kasabalara üç kilometreden yakın mevakide tütün zeriyyatına müdahale edilmemesi, deranbar müddetlerin zaruri ihtiyaçlara göre tatbiki ile beraber memleketin her tarafında zeriyyata müsaade olunması hususlarının temini hakkında takriri (4/124)	133	5. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Balya - Karaaydın Şirketi tarafından Palamutluk'tan sahile temdid edilen dekovil hattına dair Nafia Vekâletinden şifahi sual takriri (6/110)	130
3. — Rey istihsali	133	6. — Zonguldak Mebusu Tunah Hilmi Beyin, mübadele ve imar işlerine dair mübedele, İmar ve İskân Vekâletinden sual takriri (6/116)	130
1. — Memurini Mülkiyenin tekaüdüne dair olan kanun ile Askerî tekaüt ve istifa Kanununda muharrer cüzdan bedelâtının tadili hakkındaki kanunun ikinci defa reye vaz'ı.	133,158	7. — Zonguldak Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Fransızlarca İskendurun ve Antakya havalisinde idarei mahsusayla affı umumî ilânının doğru olup olmadığına dair Hariciye Vekâletinden suali (6/115)	130
		8. — Zonguldak Mebusu Halil Beyin, Ereğli havzası kömürlerinin nakliyesine dair şifahi sualine İktisat Vekili Hasan Beyin cevabı (6/106)	133:137
		9. — Erzurum Mebusu Ziyaeddin Efendinin, vapurlarla tramvaylarda erkeklerle kadınların arasını tefrik eden perdelerin kaldırılması için İstanbul Polis Müdürlüğüne verilen emrin esbabına dair suali ve Dahiliye Vekili Ferid Beyin şifahi cevabı (6/89)	137:139

Sayfa	Sayfa
10. — Ordu Mebusu Hamdi Beyin, Konya köylerinde icrayı şekavet eden Serop çetesinin teslimi nefsedip etmediğine dair suali ve Dahiliye Vekili Ferid Beyin şifahî cevabı (6/88) 139:141	5. — Müzakere edilen mevad 142
11. — Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Şehit Kaymakam Abdülkaadir Bey ve Mülâzım Cemal Efendi eytamiyle müte-kait Mülâzım Cuma Efendinin müterakim maaşlarının tesviye edilmemesi esbabına dair şifahî sualine Maliye Vekili Abdül-hâlık Beyin şifahî cevabı (6/83) 141	1. — Tekaüt ve İstifa Kanununun el-linci maddesinin fıkraî ahîresinin tefsirine dair Başvekâletten mevrut (3/186) numaralı tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası. 142:143,159
12. — Saruhan Mebusu Edhem Beyin, halıcılığın istikbalini temin için ne gibi teşebbüsatta bulunulduğuna dair sual takriri ve İktisat Vekili Hasan Beyin tah-riri cevabı (6/102) 156:157	2. — Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Bey ve rüfekasının, İpekli mensucattan Tarife-i Umumiyedeki Resmin 12 misli ye-rine 5 misli ahzi hakkında teklifi kanu-nîsi ile Maliye Vekâletinin İstihlâk Resaî Kanununun tefsirine dair (3/109) numaralı tezkeresi ve kavanin ve Muvazane-i Ma-liye ve İktisat encümenleri mazbataları (2/62) 144:155

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,53

REİS — Fethi Bey

KÂTİPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahib), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Celseyi açıyorum efendiler, zaptı sabık hulâsası okunacak:

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

REİS — Fethi Beyin Riyasetleriyle küşade-dilerek zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide aidoldukları mahallere havale edilerek ruznamei müzakerata geçildi.

Mükellefiyeti Askeriye Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair olan lâyihamın birinci maddesinin (C) fıkrasındaki bedeli nakdî ahzi esası ikinci defa tâyini esamiyle reye vaz'edilerek 115 reyle kabul ve (C) fıkrası tadilen ve (D) fıkrası da keza tadilât ile kabul olunarak ikinci maddeye geçildi. İkinci madde aynen ve İstanbul Mebusu Rauf Beyin bir içtima ev-

vel kabul edilen takriri üçüncü madde olarak ve Karesi Mebusu Vehbi Beyin, bedeli nakdiler-den muhasebei hususiyelere hisse ifrazına dair teklifi, dördüncü madde olarak ve kanuna ta-rihi neşrinden itibaren meriyet ahkâmına dair bir madde ilâvesi dahi kabul edilip lâyihamın üçüncü maddesi beşinci madde olarak kabul ve mevad ve fikirat ona göre sırasıyla tertibe-dilerek kanunun heyeti umumiyesi de ekseriyet-le kabul olundu. Mükellefiyeti Askeriye Kanu-nu muvakkatinin 118 ve 121 nei maddelerinin tadiline dair lâyihaî kanuniyenin müzakeresine geçilip bir müddet müzakereden sonra, müzake-

resi sebk ve kabul edilen kanunun serlevhası «Mükellefiyeti Askeriye Kanunu mukkatınının 5, 118, 121 nci maddelerinin tadiline dair Kanun» suretinde tadil olunarak mezkûr kanunun müzakeresinden sanfınazar olundu ve te-neffüs için Celse tatil edildi.

İkinci Celse

Fethi Beyin tahtı Riyasetlerinde bilinikat İstihlâk Resmi hakkındaki Kanunun tefsirine dair lâyihamın müzakeresine başlanmış ise de Maliye Vekâletinin talebi üzerine içtımâi âtiye talik olundu.

Müteakiben Memurîni Mülkiye Tekâüt ve İstifa Kanununun tadiline dair lâyihamın müzakeresi bilicra maddeleri aynen kabul ve he-yyeti umumiyesi tâyini esamiyle reye vaz'olundu. Terhis olunan ihtiyat zâbitanına tahsisat itasına dair Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası kıraat ve aynen kabul edildi. Ruzname-nin 27 nci maddesini teşkil eden telgraf ve te-

lefon kanun lâyihasıyla 17 nci maddedeki Te-kaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin fıkrai ahîresinin tefsirine dair Müdafaei Milli-ye Encümeni mazbatasının müstaeclen müzakere-si kabul olundu. Memurîni Mülkiye Tekâüt ve İstifa Kanununun tadiline dair lâyihamın tâyini esamiyle reye vaz'ında nisabolmadığı anlaşıldı-ğından yeclama iera ve nisap hâsıl olduktan son-ra müzakereye devam ve tercihan müzakeresi ka-bul edilen Tekâüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin tefsirine dair mazbatanın müzakere-sine geçildi. Bir müddet müzakere cereyanından sonra kifayeti müzakere kabul olunarak Çarşam-ba günü içtımâi edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Karahisarî Sahib
Ruşen Eşref

Kâtip
Siird
Mahmud

4. — SUALLER VE CEVAPLAR

1. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, memurîni adliye maasatına Teşrinisaniden iti-baren zam icrası takariür ettiği halde henüz bir-çok taraflara tebligat yapılmaması esbabına dair şifahi sul takriri (6/111) (Adliye Vekâletine)*

2. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, yurdumuza iltica etmiş olan Sırbistan Müslüman-larına dair şifahi sul takriri (6/113) (Dahiliye Vekâletine)*

3. — *Konya Mebusu Naim Hâzım Efendinin, muallimlik eden zâbitanın terfi ve terfipleri için ne düşünülüyor hakkında şifahi sul takriri (6/112) (Müdafaei Milliye Vekâletine)*

4. — *Bursa Mebusu Osman Nuri Beyin, is-kân mintakası olan Bursa'da rüesayı memurinin uzun müddet için mezuniyet alarak vazife başında bulunmadıklarına dair şifahi sul takriri (6/114) (Dahiliye Vekâletine)*

5. — *Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Balya - Karaaydın Şirketi tarafından Palanrutluk'tan sa-hile temdikdedilen dekovil hattına dair şifahi su-al takriri (6/110) (Nafia Vekâletine)*

6. — *Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, mübadele, imar işlerine dair şifahi sul takriri (6/116) (Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine)*

7. — *Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Be-yin, Fransızlarca İskenderun ve Antakya hava-lisinde dairei mahsusa ile beraber affı umumi ilânının doğru olup olmadığına dair şifahi sul takriri (6/115) (Hariciye Vekâletine) havale edilmiştir.*

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında bir itiraz var mı efendim? (Hayır sesleri) Zaptı sa-bık hulâsası aynen kabul edilmiştir efendim.

2. — EVRAKI VARİDE

REİS — Evrakı vârideye geçiyoruz efendim.

Lâyhalar

1. — *Maarif Vekâleti senei haliye bütçesinin 252 nci tahsisatı fevkalâde faslından otuzbeş bin liranın diğer fusûl ve mevadda nakline dair ka-*

nun lâyihası (1/406) (Muvazenei Maliye Encü-menine)

2. — *Darüleytamlar Müdiriyeti Umumiyesi-nin 1340 senesi bütçe lâyihası (1/407) (Muvaze-nei Maliye Encümenine)*

3. — *Belediye kanun lâyhâsı (1/408) (Dahiliye Encümenine)*

Teklifler

1. — *Kângırı Mebusu Ziya Bey ve rüfekasının, Kângırı kasabası su yollarının tecdit ve tamiri için 1340 bütçesine yirmi bin lira zamm edilmesine dair teklifi kanunisi (2/253) (Lâyhâ Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Gazetelere çekilecek telgraflardan alınacak ücret hakkında kanun lâyhâsı (1/144), Matbuat telgraf ücreti hakkındaki kanun lâyhâsı (1/145), sabık Ertuğrul ve Lâhik İzmir Mebusu Hamdi ve sabık Erzincan Mebusu Emin beylerin, telgraf ücretinin iki kuruşa tenzili hakkında kanun teklifi (2/157) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznamemizin dördüncü numarasıyla tevhidilmek üzere ruznameye alınmıştır. Müstaecl ruznamemizin 4 neü numarası, malûmâtleri olduğu üzere telgraf ve telefon kanunu lâyhâsidir. Bu da ona aid olduğu için tevhidten müzakere edilmek üzere oraya alınmıştır.

2. — *Muvazenei Maliye Encümeninin 5 Kâmunuevvel 1329 tarihli Zâbitai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu muvakkatinin ikinci maddesini muaddil teklifi kanunisi ve mazbatası (2/254) (Ruznameye)*

3. — *Altın ve ufaklık para darbi hakkında bir karar ittihazına dair Maliye Vekâletinden mevрут (3/47) numaralı tezkere ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatası*

REİS — Evvele «müstaeclen» kararı olduğu için bu defa da müstaecl ruznameye alındı.

Tezkereler

1. — *Harb Kazançları Vergisi Kararnamesininin 16 ncı maddesinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/196) (Kavanini Maliye Encümenine)*

2. — *Sezayınur vapurunun âkıbeti hakkında Karesi Mebusu Süreyya Bey ve rüfekasının takririne cevabolarak Başvekâletten mevрут cevabî tezkere.*

REİS — Okunacaktır :

T. B. M. Riyaseti Celilesine

Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Beyle rüfekası tarafından verilip 25 . 12 . 1339 tarih ve 7/110/1875 numaralı tezkerei Celileleriyle Başvekâlete gönderilen takririn leffiyile Müdafaa-i Milliye Vekâleti Celilesine vukubulan iş'ar üzerine mezkûr «Sezayınur» vapuru hakkında Vekâleti Müşarünileyhaca tahkikatı lâzime icra edilerek netayici âtiyeye destres olunduğu bildirilmiştir efendim :

1. — 7 Şubat 1335 tarihinde yolcu ve eşyayı ticariyeyi hâmilan İzmir'den Dersaadet'e müteveccihen hareket eden «Sezayınur» vapuru 9 Şubat 1335 tarihinde Edremid'den Dersaadet'e hîni hareketinde gark olmuştur.

2. — Bu bapta gerek halen menabii resmiyeden ve gerekse mülga Bahriye Nezareti ve İngiliz memurîni bahriyesi taraflarından edilen tahkikatı amûka neticesinde geminin sureti ka-tiyede gark olduğu sabit olmuş ve esbabı gark olark havanın şiddetli fırtınalı olması ve hamulesinin de fevkalâdeliği veyahut serseri bir torpile çarparak âni olarak battığında ancak ittifak kılınmıştır.

3. — Keyfiyeti gark İstanbul Liman Riyaseti tarafından evrakı havadisle 20 Temmuz 1336 da mûân edilmiştir.

Başvekil
İsmet

Riyaseti Celileye

(Mondros) Mütarekesini mütaakıp İzmir'den İstanbul'a birinci Türk vapuru olarak hareket eden Edremitli Ali Beyin «Sezayınur» isimindeki vapuru, derununda yüzlerce Türk yolcu ve vapur sahibi Ali Bey de olduğu halde Midilli sularında kaybolmuş ve sefinei mezkûrenin gark olduğu veyahut Yunan korsanları tarafından alınıp götürüldüğü anlaşılamamıştır.

O tarihten bu âna kadar aradan beş sene mürur ettiği halde «Sezayınur» un gerek kendi ve gerek yolcu ve eşyasından hiçbir serseri elde edilememiş olmasına nazaran mezkûr vapurun, yolcu ve eşyasından hiçbir fert ve hiçbir şey kurtulamıyarak gark olduğu anlaşılmaktadır.

«Sezayınur» da berveçhi mâruz yüzlerce Türk yolcu bulunduğu gibi birçok Türk tacirlerinin muhtelif ve mütaaddit eenebi (sigorta) kumpanyalarına ücreti muayyene mukabilinde

her türlü kazaya karşı sigorta ettirilmiş yüzbinlerle liralık emtia ticariyeleri dahi mevcuttu. Emtia ashabi sigorta kumpanyalarından sigorta edilen mallarının bedellerini talebettikleri halde kumpanyalar vapur ve hamulesinin garf olduğu resmen kabul ve ilân edilmemiş bulunduğunu ileri sürerek Türk tacirlerinin bermucibi mukavele kanunen müstahak oldukları - sigorta edilmiş - eşya bedelini te'diyeden imtina etmekte ve tüccaran bu suretle istihsali hukuktan âciz kalark mağdur olmaktadırlar. Bundan mâada vapur derununda yolcu olarak bulunan ve bittabi vapurla beraber garf olmak suretiyle vefat ettikleri müteyakkın olan eşhasın dahi fevt oldukları resmen kabul edilememekte ve şer'an, kanunen muayyen olan bir müddet mürur etmemiş olduğu için kaybolduklarına da hükümlenememektedir. Bu sebeplerle «Sezayınur» sahibi ile, kaptanları ve taifeleleri ve yolcularının ashabi intikal ve vârisleri de hukuku şer'îye ve kanuniyelerinden beş senedir istifade edememektedirler. «Sezayınur» un mâruz olduğu âkıbetin böyle mütemadiyen meçhul kalması takdirinde birçok eşhasın mahrumiyetleri uzun müddet temadi edip gidecektir. Bu mahrumiyetten gerek birçok zavallıların ve gerek heyeti içtimaiyemizin zarardan başka gördükleri ve görecekları şey yoktur. Halbuki Hükümetin bu mesele ve hâdiseyi tahkik ve takib ederek ya (Sezayınur) ile derununda bulunan yolcuların el'an nerede olduklarının meydana çıkarılması veyahut (Sezayınur) un garf olmuş bulunduğunun tesbit ve kabul edilerek resmen ilân edilmesi halinde bütün bu mahrumiyet ve zararlar mündefi olacaktır.

Binaenaleyh Heyeti Vekâlenin bu mesele mühlime üzerine nazarı dikkatlerini celbeder ve en kısa bir müddet zarfında seri ve katî tahkikat ve muamelât ierasiyle işin maddeten intacını ve Heyeti Celileye arzı keyfiyet edilmesini talep ve temenni ederiz efendim.

Karesi	Karesi
Ahmed Süreyya	Mehmed Vehbi
Karesi	Karesi
Haydar Âdil	Osman Niyazi

Karesi
Ali Suuri
Takrirler

1. — *Trabzon Mebusu Sefik Beyin, Lozan'da münakit Ticaret Mukavelenamesinin sekizinci*

maddesi mucibince Fransa'ya ithal edilecek mahsulâtı milliyemizin asgarî rüsumdan istifade edeceği muharrer olmasına nazaran buna ait malûmat ve vesakîn şimdiden ihzar ettirilmesi temenniyatına dair tahriri (4/123) (Başvekâlete)

2. — *Zonguldak Mebusu Ragıb Beyin, Kabotaj hakkının istimali ve ecnebi gümrüğünün men'i dıhulü hakkında tahriri (4/122) (Başvekâlete ve aynı zamanda İktisat Encümenine)*

İKTİSAT ENCÜMENİ REİSİ MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Reis Beyefendi! İktisat Encümeni bu meseleyi intacetmiştir. Yakkında Heyeti Umumiyyeye arz edecektir.

REİS — Peki efendim, temenniyat zaten bundan ibarettir.

3. — *Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, ruznamenin 16 ncı maddesini teşkil eden 1316 ve 1317 tevellütlü telgraf muhabere memurları ve şimendifer müstademini ile muallimlerin askerlikten istisnalarına dair olan teklif ve lâyihai kanuniyenin müstacel ruznameye alınması hakkında tahriri.*

REİS — Okunacaktır :

Riyaseti Celileye

1316 - 1317 tevellütlü telgraf memurları hakkındaki teklifi âcizanem ruznamenin müstacel mevaddı meyanına alınmış ve aynı tevellütlü şimendifer müstahdemlerinin askerliği hakkındaki lâyiha ile müzakeresi kabul edilmiş iken ahiren Müdafaai Milliye Encümenince talebedilerek ve mezkûr encümence badettetik ve aynı mevki muhafaza etmesi lâzımgelirken gayrimüstacel mevad meyanında 19 numara sırasına alınmış olduğundan ehemmiyet ve müstaceliyeti derkâr olan mezkûr teklifi âcizanemin kemafissabık mevaddı müstacele meyanında müzakere ve kabulünü arz ve teklif eylerim.

Bozok Mebusu
Süleyman Sırrı

REİS — Efendim Bozok Mebusu Süleyman Beyin teklifini, reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini rey'e vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın! Süleyman Sırrı Beyin teklifi kabul edilmiştir.

4. — *Lâzistan Mebûsu Ekrem Beyin, ruznamenin yedinci maddesini teşkil eden ve muhtelif Millî cephelerde yararlıkları görülen ümera ve zâbitandan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar terfi etmemiş olanların bir defaya mahsus olmak üzere terfilerine mütedair olan teklifi kanunî ve Müdafai Milliye Encümeni mazbatasının derhal müzakeresi hakkında tavrı.*

REİS — Okunacak :

Riyaseti Celileye

Muhtelif millî cephelerde yararlıkları görülen ümera ve zâbitanın 23 Ağustos 1339 tarihine kadar terfi etmemiş olanların bir defaya mahsus olmak üzere terfileri hakkında Urfa Mebusu Husrev Beyin (2/190) numaralı teklifi kanunîsinin derhal müzakeresini teklif ederim.

Rize

Ekrem

REİS — *Lâzistan Mebusu Ekrem Beyin teklifini reyî âlinize arz ediyorum. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın! (Tercihan mı sesleri) Derhal müzakeresi demek müstaceliyetle demektir. Aksini reyî âlinize arz ediyorum. Reddedenler lütfen ellerini kaldırsın. Tereddüt hâsıl oldu efendim. Ayağa kalkmak suretiyle reyeye koyacağım.*

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Reis Bey, Tâbir derhal müzakeresidir. Halbuki Nizamnamede bir müstaceliyet var, bir de tercihan müzakeresi vardır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Mustaceliyet kabul olmuştur. Esasen...

REİS — Evvelce müstaceliyet kararı verilmiş imiş. Takririn teklifi de bu merkezdedir. Binaenaleyh tavazzuh etmiştir. Bu husustaki teklifi kanunînin müstacel ruznamaya alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini kabul edenler ellerini kaldırsın. Efendim bir daha reyeye koyacağım. Bu teklifi kabul edenler ayağa kalksın. Aksini kabul edenler ayağa kalksın. Kabul edilmemiştir.

5. — *Karesi Mebusu Vehbi Bey ve rüfekaşının, Rejinin hitamı müddetine kadar şehir ve kasabalara üç kilometreden yakın mevakide tütün zeriyyatına müdahale edilmemesi; deranbar müddetlerinin zarurî ihtiyaçlara göre tabiki ile beraber memleketin her tarafında ziraata müsaade olunması hususlarının temini hakkında tavrı (4/124) (Basvekâlete)*

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey! Orada bir fıkranın tashihini rica ederim. «Rejinin hitamı müddetine kadar» deniyor. Bendenizin nazarında Rejinin müddeti bugün çoktan hitam bulmuştur. Böyle bir tâbiri kullanmadım. Onun için «Rejinin hitamı müddetine kadar» tabirinin tâyyımı teklif ediyorum. Bendenize bu müddet sekiz sene evvel bitmiştir. Devam ettiği müddetçe yaptığı zararların tahkikine dairdir, bendenizin teklifim.

REİS — Takririnizde «büsütün» Reji beyiyesinden kurtuluncaya kadar» fıkrası vardır. Bu da hitamı müddeti demektir. (Hayır sesleri) Herhalde takririnizdeki fıkrâ; müddayı daha sarîh bir surette hulâsa ediyor. Keyfiyeti ona göre tashih ederiz.

3. — REY İSTİHSALI

1. — *Memurîni Mülkiyenin tekaüdüne dair olan Kanun ile Askerî tekaüt ve istifa Kanununda muharrer cüzdan bedelâtının tadili hakkındaki kanunun ikinci defa reyeye vaz'ı.*

(Reyler istimal edilmeye başlandı.)

REİS — Kanunları kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı rey varakası vereceklerdir.

8. — *Zonguldak Mebusu Halil Beyin, Ereğli havzası kömürlerinin ücreti nakliyesine dair*

sualine İktisat Vekili Hasan Beyin şifahî cevabı (6/106)

REİS — Zonguldak Mebusu Halil Bey burada mı efendim?

HALİL B. (Zonguldak) — Buradayım efendim.

Riyaseti Celileye

Maden kömürlerinin birkaç gün evveline kadar Aemiraka'dan ton başına (sekiz), İngiltere'den (beş), Zonguldaktan (birbuçuk) liraya nakledilmesine mukabil ahîren Ereğli

havzası kömürlerinin ücreti nakliyesi yine ton başına (dörtbuçuk) liraya çıkarılmıştır. Ücüratın bu suretle (üç) misline balığ olması, tahkikatı âcizanemize nazaran Kabotaj hakkının armotörlerimiz tarafından vesilei intifa telâkki edilmesinden münbaistir. Fâlhakika her şeyde olduğu gibi bu hususta da arz ve talep kaidesi esasiasesinin hükümlerinin olması tabii ve istihsalâta nisbetle vesaiti nakliyenin müsellemler olan mahdudiyetinin bu neticeyi tevlidedeceği bedihidir. Aneak hal böyle devam ederse Amerikan ve İngiliz kömürlerinin rekabeti karşısında Ereğli havzai fahamiyesi tatlı amelîyat etmek ıztırarında kalacak ve benmetice birçok erbabı sây ve sermayemizin harabîsine sebeb olacaktır. Kabotaj hakkı gibi bir memleketin medarı feyiz ve saadeti olan bir üssü iktisadînin böyle bir harabîye sebeb olması kadar feci hiçbir şey tasavvur olunamaz. Vaziyet her halde Hükümetin alâkai mahsusa göstermesini icabettirecek derecede mühim ve hatarnâktir. Binaenaleyh bu bapta icabeden esbab ve tedabiri vâfiyenin ittihazını ve âtideki suallerime şifahen cevap îtasını rica ederim :

1. Başvekâlet bu hususta ne düşünüyor?
2. İktisat Vekâleti havzayı kurtarmak ve rekabeti eenebiye altında ezilip kalmasına mâni' olmak için ne gibi tedabir ittihaz etmiş veya edecektir?
3. Müdafaa-i Milliye Vekâleti kömür nakliyatını mutedil (ve meselâ ton başına birbuçuk liralık) bir fiyatla Seyrisefain İdaresine inhisar ettirerek hem havzaya hizmet, hem de Seyrisefaine devamlı bir membaı varidat temin etmek gibi bir tedbir ittihazını faydalı addetmez mi?

Zonguldak

Halil

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon)
Rüfekayı muhtermeden Halil Beyefendinin, havzai fahmiyedeki kömür nakliyatı hakkındaki Heyeti Celilenizden havale buyurulan bu sual takririni, kıraatinden de müsteban olduğu veçhile Başvekâlete, Müdafaa-i Milliye Vekâletine ve ticarete taallûku itibariyle de İktisat Vekâletine tevcih buyuruluyor ve bendenize sarîh olarak bir fıkraşıyla, «Kabotajın ilgasiyle havzai fahmiyenin...» (Gürültüler)

REİS — Efendim, Hasan Beyefendi gayet mühim bir meselenin cevabını vermektedir. Rica ederim, cevabı dinleyiniz!

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla)
— «Havzai fahmiyenin kömürlerinin nakli hususunda ne gibi tedabir düşünülmüş ve düşünülmektedir?» sualini tevcih ediyor. Malûmuâliniz bizim nakliyatı bahriyemizi temin hususunda Hükümetin elinde bir idarei mahsusa olmak üzere Seyrisefain vardır ve Kabotajın ilgasından itibaren Millî Sanaçığımızı taşıyan, millî vapurlar bu hizmeti ifa edecek dereceye gelinceye kadar hizmetin en büyüğü Seyrisefain İdaresine tevceüh etmişti. Bu maksatla idi ki, bundan bir ay evvel Seyrisefain Bütçesini tezyidederek kâfi derecede, vapur mubayaasını temin edecek derecede olmak üzere altıyüz bin lira sarf edilmesine dair Kanunu Heyeti Celileniz kabul etmişti ve Seyrisefain İdaresi vapurları biran evvel mubayaa edip bu işe tahsis etmek için elinden geldiği kadar uğraşmaktadır. Kabotajın Kânunusanın iptidasından itibaren sahillerimizde tatbik edilmesi, yani adedleri malûm sekiz, dokuz kumpanyadan maada - ki onların da müddeti muayyendir - bütün eenebi vapurları sahillerimizden, bir limandan diğer bir limana sevk edilmek üzere yoleu ve eşyayı ticariye alaması hakkı, tatbika başlanmış, diğer hususatta doğrudan doğruya nakliyatı bahriye hususatinde bir müşkülât tevlidetmemiştir. Aneak, havzai fahmiyenin kömürlerini nakil hususunda ehemmiyetli müşkülâta tesadüf olunmuştur. Daha günü gelmeden Seyrisefain İdaresiyle bu hususta muhabere ettik. Bir tesadüf olmak üzere Seyrisefain, millî vapurlarımız, şirketlerimiz elyevm Yunanistan'dan memleketimize nakledilmekte olan muhaicrinin nakli ile meşgul bulunmaktadır. Seyrisefain İdaresi Millî Bayraklarımızla, kâfi derecede Zonguldak havzasının kömürlerini nakil hususunda vapur tahsis edemiyecek bir vaziyette bulunuyor. Bize verdiği 600 bin lira ile vapur mubayaasına süratale teşebbüs ettim. Alacağın vapurlardan kâfi miktarını bu hatta tahsis etmek mukarrerdir. Fakat bu ihtiyacı, 600 bin lira ile alacağı vapurlarla temin etmenin imkânı yoktur. İdarenin, Hükümetten eski nakliyat hesabından daha bir milyon lira alacağı vardır; bu parayı daha süratle vapur mubayaa etmek üzere vermek lâzımdır, cevabında bulundular. Ben-

deniz bunu da kâfi görmedim ve doğrudan doğruya bu idare bendenize merbut bulunmamakla beraber başka bir şeye teşebbüs ettim. Derhal havzai fahmiyenin kömürlerini nakle tahsis edilmek üzere muhtelif tonajda, hacımda, şilep ve kömür nakline mahsus sefain mubayaasıyla havzaya tahsis edilmesi ve bunun ücreti nakliyesinin İktisat Vekâletince tazmin edilmesi ve kömür nakliyatında kullanılacak olan bu vapurların mahrukatının nakledecekleri kömür miktarı nisbetinde; kömür ocaklarına meccani surette tahmil edilmesi, diğer taraftan nakliye ücreti - ki, bendenizin tasavvur ettiğim veçhile - İstanbul'a kadar tenzil etmek suretiyle 400 bin lira kadar bir paranın tahsisine lüzum gördüm. Bunun için Heyeti Vekileye bir lâyiha takdim ettim. Maliyeye taallûku itibariyle Maliye Vekili Beyefendi bu lâyihayı tetkik edip iade etmek üzere geçen celsede aldılar. Bendenizce Seyrisefain İdaresi, elindeki vapurlardan elyevm bu havzanın ihtiyacını tatmin edecek derecede vapur tahsis edemeyecektir. Mubayaa edeceği vapurları henüz tahsis etmiş değildir. Mubayaa edeceği vapurların hepsi kömür nakline salih şilep nevinden şeyler değildir. Nakliyatı bahriyeye sâlih vapurlar olması matluptur. Bu ihtiyacı nazarı itibara alarak munhasıran havzai fahmiyeye tahsis edilmek ve ilerde düşündüğüme nazaran bedelleri ceste ceste alınmak suretiyle ve ocak âmillerine, kömür mustahsıllarına mal edilmek üzere muhtelif ebatta 400 bin liralık bir cesamette vapur mubayaasına lüzum olduğuna kaani oldum ve lâyihayı takdim ettim. Maliye Vekili Bey bu lâyiha üzerinde tetkikatını ikmal ettikten sonra Heyeti Celilenize arz edilecektir. Bendenizce sırf havzai fahmiyenin ihtiyacını temin için ayrıca bir şirket vücuda getirmek ve başka nakliyat ile uğraşmamak lüzumu vardır. Sonra kömür nakliyatı için diğer bir kanun mevzuubahistir - ki, İktisat Vekâleti bunun tetkikatını intacetmiştir - o kanun çıktığı zaman mesele büsbütün değişecektir ve kömür fiyatları çok tebeddül edecektir. Bu itibarla ayrı bir şirket vücuda getirilmesinin taraftarıyım. Kendime mütâallik olmamakla beraber ticareti bahriye bendenize aid olduğu için lâyihasını yaptım, takdim ettim. Bendeniz bilvasıta muhabere ediyorum. Doğrudan doğruya vapurları şuraya buraya sevk edin, bu cihete tahsis ediniz diyecek derecede nâfiz değilim. Yani af

buyurun, tâbiri mahsusla; davul benim boynumda, çomak başkasının elindedir. (Handeler) Bu Seyrisefain İdaresinin vaziyetini, irtibatını 1340 bütçesiyle sureti katiyede halletmek lâzımdır. Bendenizce, eğer ticareti bahriye mesaili ile İktisat Vekâleti alâkadar ise bu hususta lâzımgeçen tertibat ve tedabiri umumiyeyi İktisat Vekâletinin tanzim etmesi lâzım ise bu irtibatın tebdili zaruridir.

Misal olmak üzere arz edeceğim ki, kendime lâzım olan bir vapuru bile Seyrisefain elinden alamamışımdır. Onun için bir lâhiya halinde dört yüz bin lira tahsisini zaruri gördüm ve meselenin müstacel olduğuna kaani oldum ve ocak âmilleri de buna yüzbin lira kadar bir sermaye ile iştirak edeceklerini temin ediyorlar. Kendileriyle muhabere ettim ve görüştüm. Her halde müstakil bir şirket vücuda getirilmesi lüzumuna kaaniim ve bu esas üzerinde yürüyorum. Mâruzatım bundan ibarettir.

HALİL B. (Zonguldak) — Mevzu gayet mühîmdir. Bu hususta fazla söz söylemeye lüzum görüyorum. Binaenaleyh sabrınızı istirham edeceğim. Belki beş dakikadan fazla söyleyiverirsem bendenizi kürsüden indirmeyin! Çok istirham ederim. Efendiler! İktisat Vekili Beyefendi Hazretlerinin talimatı tanzim hususunda ittihaz ettiklerini beyan buyurdıkları tedabirden dolayı arzı teşekkür ederim. Fakat bendeniz öyle zannediyorum ki : Bu tedabir geç kalmıştır. Mâlûmuâliniz Lozan Muahedesinin müzakeresine başlanılalı hayli zaman oldu ve (Kabotaj) hakkının avn ve imayeti Bâri ile, milletimizin kabiliyeti sayesinde bize hasredileceği o zaman taayyün etmiştir. Bu kabotaj hakkının bize munhasır olmasından tevellüdedecek vaziyeti iktisadiyenin daha o zaman İktisat Vekâletince düşünülmesi ve buna göre tedabir ittihazi icabederdi. Binaenaleyh buhran bütün şiddetiyle hükümferma olmaya başladığı dakikada tedabir ittihaz etmeye başlanmış olmasını bendeniz biraz bu memleketin talihsizliğine atfediyorum. Muhterem arkadaşlar! İşin mahiyeti hakkında ufak bir şey arz edeceğim : Malûmuâliniz Ereğli havzai fahmiyesiyle İstanbul arasındaki mesafe âzami (120) milden ibarettir. Her hangi bir vapur bu mesafeyi 8 - 9 saatte katedebilir. Bu 8 - 9 saat mukabilinde şimdiki halde vapurlar ton başına dörtbuçuk lira ücreti nakliye alı-

yorlar. Halbuki bâzı alelâde vesaiti nakliyenin, vapurları onbeş günde kat'ettikleri Kardif - İstanbul arasında işliyen vapurlar, ton başına beş lira ücret alıyolar. Binaenaleyh 8 - 9 saat mesafede olan Ereğli havzai fahmiyesi ile İngiltere kömürlerinin ücreti nakliyesi arasında İstanbul'a kadar yarım liralık bir fark vardır ki: Bu yarım lira yine bizim lehimize değildir. Çünkü ocak ağızlarından itibaren vapur ambarlarına kadar kömürlerin nakline sarf edilen para İngiltere'de vasati olarak on kuruş tutuyor. Halbuki bizim memleketimizde bu meblâğın on misli fazla, yani yüz kuruşa balığ oluyor. Binaenaleyh bu farkı da ilâve buyurursanız bir ton kömürün Zonguldak'tan İstanbul'a mı daha ucuz, yoksa Kardif'ten İstanbul'a mı daha ucuz gittiğini takdir buyurursunuz. Şimdi bu halin devamı takdirinde ne gibi netayiç karşısında kalacağımızı zannedersen uzun uzadıya izaha hacet yoktur. Malûmuâliniz halk, müstehlikler ucuz mal arar. Gözünün önünde İngiltere'nin ucuz kömürü dururken kalkıp da Zonguldak'ın, Ereğli'nin pahalı olan kömürünü satınalmaz. Bu suretle Ereğli havzai fahmiyesinin kabiliyeti istihsalıyesi yavaş yavaş sönecek, oradaki tesisat harabolacak ve bu yüzden birçok, binlerce amele aç kaldığı gibi birçok müstahsıllar, ocak âmilleri işsiz kalacaktır. Binaenaleyh bu; havza için gayet hatırnâk bir iflâstır, başka bir şey değildir. Bundan başka memleketin muhtacolduğu kömürler hep hariçten gireceği ve buna mukabil memleket para vereceği için bu, bizim kambiyomuzun, paramızın yavaş yavaş düşmesine ve binaenaleyh memleketin malî noktai nazardan fena halde sarsılmasına sebebiyet verir. Şimdiye kadar Ereğli havzasının harice imrar ettiği kömür miktarı 50 000 ilâ 55 000 ton kadardır. Şimdi bu miktarın 8 000 ilâ 10 000 tonu, oralardan, yani havzanın limanlarından geçen gemilere veriliyor. Binaenaleyh geriye 42 000 ilâ 45 000 ton miktarında kömür kalıyor. Bu kömürün ancak 17 000 ilâ 20 000 ton miktarı bizim gemiler tarafından naklolunuyor. Şu halde şimdiye kadar, yani Kabotaj hakkının bize rücuuna kadar eenebi gemiler tarafından naklolunan kömürün miktarı 25 000 ton miktardadır. Şu halde bugün bizim en ziyade çalışacağımız şey; vesaiti nakliyesizlik yüzünden kalacak olan bu 25 000 tonun nakline kâfi mik-

tarda gemi tedarik etmektir. Bunu tedarik ettiğimiz dakikadan itibaren halihazırda rakipsiz kaldığından dolayı ücreti nakliye tezyideden kendi armatörlerimiz de tabiatıyla fiyatı kıracaklardır. Bu suretle nakliye ücreti; bundan evvelki miktara, birbuçuk liraya tenezzül edecektir.

Efendiler! İhtimal ki, bendenizin bu mesele üzerinde bu kadar lâf söylediğimi zaîf görürsünüz. Fakat çok istirham ederim, müsaade buyurulursa bu havzanın ne olduğunu Heyeti Celileye arz edeceğim. Efendiler! Ereğli havzai fahmiyesi deyip de geçmiyelim. Bu dünyada yeğâne değilse de bellibaşlı bir havzadır. Bunu kısa bir tâbirle anlatabilmek için buna, bir servet çağlıyanı demek lâzımdır. Bunun birtakım hususiyetleri vardır ki, diğer memleketlerin madenlerinde mevcut değildir. Bir kere deniz kenarındadır. İkincisi : Vâsi bir orman sahasına maliktir. Üçüncüsü : Maden kömürlerine ihtiyacı olan birçok memleketlere kurbiyeti tammesi vardır. Karadeniz limanları gibi, Mısır gibi İtalya gibi, hattâ Suriye gibi memleketlere kurbiyeti tammesi vardır. Bu memleketler; bu havza için gayet iyi mahreçler olabilirler. Bundan başka Türk gemilerinde olsun, Millî seyrisefainimizde olsun, şimendiferlerimizde olsun maden kömürü kullanıyoruz. Biz pekâlâ bu maden kömüründen kullanabiliriz. Bu havza her noktai nazardan bizim için ehemmiyeti hayatiyeyi haiz bir havzadır, bir sahadır.

Efendiler! Bunda bir vasıf daha vardır. Şimdiye kadar istihraçedilen cevher henüz erbabi fennin suüstü dedikleri tabakadır. Sualtı tabakasına inilmemiştir. Sualtına inebilmek için bir asır müddet lâzımdır. Yani bu derece zengin, bu derece feyyaz ve demin arz ettiğim gibi servet çağlıyanı itlakına seza olan bir madenin bizden şimdiye kadar gördüğü ihtimam; bugün havzayı derececi fecaatte bulunduracak derecededir; fazla değildir.

Efendiler! Havzanın derdi, yalnız nakliyat meselesinden ibaret değildir. Birçok dertleri vardır. Hükümetten olsun, Muhterem İktisat Encümeninden olsun çok istirham ederim; nakliyat dertlerine olduğu kadar diğer dertlerine de devasâz olsunlar.

REİS — Halil Beyefendi sual takririniz yalnız ücrete aittir. Tekmil havzai fahmiyeye dair

umumi bir münakaşa açacak olursanız saatlerce Meclisi işgal edecektir. Nizamname mucibince yalnız beş dakika vakit vardır.

HALİL B. (Devamla) — Efendiler, bir kere havzanın fennî ve asrî bir surette istismarı mevzuubahistir.

İkincisi : Ocak ağızlarından itibaren - demin arz ettiğim gibi - vapur ambarlarına kadar ihtiyar edilen masrafın tehvini lâzımdır. Üçüncüsü : İstihlâk mahalleri teminidir. Demin arz etmiştim. Karadeniz memleketleri, Mısır, İtalya, Suriye ve gayet iyi mahreçler olabilir. Sonra Türk işçilerinin sâyelerini, kabiliyetlerini çoğaltmak adedlerini tezyidetmek meselesi vardır.

Efendiler şimdiye kadar havzanın daimî amelesi çok azdı. Asıl amele, memaliki dâhiliyeye mensup; gerek ölküz parası, gerek düğün parası temin etmek için müddeti muvakkate zarfında çalışmak üzere gelen birtakım köylülerden ibarettir. Bunlar tabiatıyla madencilikle ülfet etmiş kimseler değil. Bunlar az bir müddet çalışıyorlar. Aradıkları parayı ceplerine koyunca savuşup gidiyorlar. Bu sebep de, bu âmîl de havzanın harabisine sebebiyet veren şeylerden biridir. Bunlardan en mühimmi hukuku tasarrufiye meselesidir. Bu havza Sultan Mahmud zamanında Uzun Mehmed isminde birisi tarafından keşfedilmiş, kâh Hazine-i Hassaya, kâh Bahriye Nezaretine, kâh Nafiaya, kâh eski Ticaret ve Ziraat Nezaretine raptolunagelmış ve bu müddet zarfında Dilâver Paşa namında bir bahriyelinin yüz madde olarak tesbit ettiği bir nizamname ile idare olunuyor. Yani seksen, doksan senelik bir nizamname bu kadar asrî teşebbüsata, bu kadar asrî ihtimamata muhtacolan bu havzanın idaresini temin ediyor. Bu havzanın inkişafı temin etmek, asrî bir surette istismarını elde edebilmek her neye mütevakkıfsa vekâleti aidesi buna teşebbüs etsin, bu gibi tedabiri ittihaz etsin.

Heyeti Celilenizden de istirham ederim; vekâleti aidesinin bu gibi teşebbüsata müzaheret buyursun! Bilhassa efendiler! Mütehassis meselesi; Meclisi Âlinin küşadından beri mütemadiyen mütehassis meselesinden bahsediyoruz. Mütehassisa muhtacolan millî, dahilî işlerimizden birisi de budur. Bundan başka bu havzayı bir idarei hususiyeye mazhar etmek, hiçolmaz-

sa dahilî bir idareye nail etmek lâzımdır. Mâruzatım bundan ibarettir.

ŞÜKRÜ B. (Çanakkale) — Reis Beyefendi! Usulü müzakere hakkında söyliyeceğim. Mâlûmuâlileri Nizamname-i Dahilîde sual ve cevap için beş dakika vakit konmuştur. Âzayı kiram farkına varamıyorlar. Bazan beş dakika, yirmi dakika kadar uzuyor. Binaenaleyh ben deniz teklif ediyorum. Orada bir saat vardır. Onu karşıya tâlik buyurunuz.

9. — *Erzurum Mebusu Ziyaeddin Efendinin, İstanbul'da vapurlarla tramvaylarda kadınlarla erkekler arasını tefrik eden perdelerin kaldırılması için İstanbul Polis Müdürlüğüne verilen emrin esbabına dair sualine Dahiliye Vekili Ferid Beyin şifahi cevabı (6/89)*

Riyaseti Celileyê

İstanbul Polis Müdürü tarafından vapur ve tramvaylarda erkeklerle kadınları tefrik eden perdelerin kaldırılması hususunda merakize evamir tebliğ edildiğini gazeteler yazıyorlar.

Malûmuâlileridir ki, mevakii mezkûrede mevzu o sürei nezaheti refetmek muhadderatı İslâmiyeyi Ermeni, Yahudi, Rumlarla karışık dizdize, sine sîneye yakından temas ettirmek ve onların nazarı iştihalarına mâruz bırakmak ne kütlei mütedeyyine olan milleti hâkimenin şairi diniye ve milliye ve ahvali ruhiyesiyle mütenasip ve ne de ahkâmı şer'iyenin tenfizi gibi mukaddes bir hakkı uhdesinde tutan Cumhuriyeti İslâmiyenin siyaseti ve kiyasetiyle kabili telif olmadığından Dahiliye Vekilinin âtideki suallere şifahen cevap vermesi matlûp ve mercedur.

1. Polis Müdürü bu emri vermek salâhiyetini kimden almıştır?

2. Müdür bu emri Dahiliyeden telâkki etmişse Vekil Bey bu perdelerin kaldırılması hususunda bu esnada içtimai, ahlâki, siyasi ne gibi bir faide ve mecburiyet tahtında bu emri vermiştir?

Erzurum Mebusu

Ziyaeddin

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim tramvaylarda ve vapurlarda mevcut bulunan perdelerin ref'i hakkında Dahiliye Vekâletinden bir emir verilmemiştir. Bu perdelerin kaldırılması meselesi, İstanbul Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Müdüriyetinin 8 Kânunuevvel 1339 tarihli raporu üzerine, gösterdiği lüzumu

sihhiye binaen kaldırılmıştır. Arzu buyurursanız raporu okuyayım. Mamafih perdeler kaldırılmış olmakla beraber nisvana mahsus bulunan yerler tamamıyla muhafaza edilmiştir. Onların yerleri ayrı levhalar taliki suretiyle tefrik edilmiştir ve ayrı oturmak üzere bu tarzda mahaller tahsis olunmuştur.

REİS — Ziyaeddin Efendi! Cevabı kâfi görüyor musunuz? (Kâfi sesleri) Efendim sual sahîbinin de söz söylemeye hakkı vardır.

ZİYAEDDİN Ef. (Erzurum) — Efendim, bendenizin bu sualden maksadı Polis Müdürü re'sen bu emri kendi kendine vermeye salâhiyet-tar mıdır?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hoca Efendi dünyanın perdesi kalkmış, değil ki insanların....

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — Polis Müdürü nasıl bu emri veriyor?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Salâhiyet-tar değildir. Kim vermiş?

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — İkincisi, malûmuâliniz deniyor ki, sihhî noktastndan, gazete de görülüyor ki, perdeler mikrop nâkiliymiş. Eğer maksat bu ise malûmuâliniz vagonlar ikidir. Daha ziyade hukuku nisvana riayet etmek, biri erkeğe, diğeri kadına tahsis edilmek suretiyle daha iyi olur. Eğer sihhî noktadan ve bahane mikrop ise mevaki'de bulunan kadifeleri, koltukları, ve saireyi sökmek lâzımgelir. Halbuki yalnız sihhî noktastndan olursa dezenfekte ile muşambalı perdelerle bu def'olunur. Demek ki, perdelerin kalkması o kadar sihhî bir sebep değildir. Malûmuâliniz her fert teceddüt taraftarıdır. Yalnız her milletin bir harsı vardır. Bu harsa riayet lâzımdır. Polis Müdürü Dahiliye Vekâletinin emri olmadan bunu yapmaya salâhiyet-tar mıdır? Hükümet yok mu, memleket anarşi halinde mi? Herkes kendine mahsus bir şey mi yapıyor? (Hayır hayır, sesleri) Dahiliye Vekilinden sorarım.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Sorar ya.

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — Efendim suitelâkki, suitefehüm buyurulmasın. Eskiğin yerine teceddütleri herkes istiyor, herkes teceddüt arzusundadır. Fakat biz asrîlik teceddüdü şöyle biliriz. Birincisi âsayiş her tarafta...

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Biz ne demektir? Hoca efendi!

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — Birincisi teceddüt, asrîlik, âsayiş her tarafta temin etmek, harabezar mülkümüzü imar etmek, yollar ve şimendiferler yaptırmak, maarif, sanayi, iktisatla halkı yükseltmek. Malûmuâliniz Avrupa bugün semada tayyarelerle uçarken biz kağı arabalarıyla gidiyoruz. Hâlâ bu elîm vaziyette bulunduğumuz halde yalnız kadınlarımızda mı bu suretle bir teceddüt göstermek istiyoruz. Yalnız kadınlarla beraber oturmakta mı teceddüt var, milleti nereye sevk edeceğiz. Medeniyet maskesiy-le, asrîlik ridayıkâzibe arkasında milleti sefahte mi sürükliyeceğiz, milletin mukaddesatiyle mi oynuyacağız? Her milletin perde için değil... (Gürültüler) Rica ederim her suretle teceddüdedelim. (Kâfi sesleri) (Devam sesleri)

REİS — Devama imkân yoktur. Rica ederim, sükûnetinizi muhafaza buyurun!

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — Efendim! Görüyorsunuz; her ne suretle olursa olsun medeniyet kadımlara serbesti, açıklık vermek değildir. Memleketimizin her tarafı harap, âsayişe muhtacı. Avrupa'yı bu cihetlerde taklidetmiyoruz. Avrupa'nın sanayiini, maarifini almaya değil; yalnız sefahtini, rezaletini taklidetmeye yelteniyoruz. Efendim! Hâkimiyeti Millîye deniyor. Bu yapılan şeylere dair teceddüt denilen bâzı münasebetsiz şeyler hakkındaki - asıl bunlar teceddüt değil - dairei intihabiyelerinizden ne alıyorsunuz? Bunlar ne için deniliyor? Bunlara niçin sükût ediyorsunuz? (Biz almıyoruz, sesleri)

ALİ RIZA Ef. (Amasya) — Alçıyanlar dairei intihabiyesiyle alâkası olmıyanlardır.

ZİYAEDDİN Ef. (Devamla) — Malûmuâliniz vapurların perdeleri yoktur. Kadınların mevkii ayrıdır. Bunlar da kaldırılacak diye bir emir verilmiştir. Malûmuâliniz Avrupa'da bile kadınlara bir hürmet var. Onların mevkileri ayrıdır. Hattâ kadınların sigara içecekleri yere erkek de giremez. Yalnız kadınları erkeklere karıştırmak onlara bir hürmet değildir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Rica ederim Dahiliye Vekili Bey onu temin eder. Polis müdiriyetinin yaptığı hatayı Dahiliye Vekili Bey düzeltir.

ALİ SAİB B. (Urfa) — Hata değildir. Polis Müdürü iyi yapmış.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Hatayı fâhiştir. B. Yemiş. (Hatadır, sesleri)

REİS — Yahya Galib Beyefendi rica ederim. Sükûneti muhafaza ediniz.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Allah haya perdelerini kaldırmaktan masun buyursun :

10. — *Ordu Mebusu Hamdi Beyin, Ünye köylerinde icrayı şekavet eden Serop çetesinin teslimi nefsedip etmediğine dair sualine Dahiliye Vekili Ferid Beyin şifahi cevabı (6/88)*

Riyaseti Celileye

Ordu vilâyetinin Ünye kazası köylerinde icrayı şekavet ve cinayet eden Ermeni Serop çetesi ne olmuştur, Hükümete teslimi nefsetmiş midir ve etmişse, ne muamele yapılmıştır? Dahiliye Vekili Beyin bu bapta şifahi bir cevap ita buyurmalarını rica eylerim.

26 . 12 . 1339

Ordu Mebusu
Hamdi

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim Mebusu Muhteremin bahis buyurduğu Ordu ve havalisinde icrayı şekavet eden Serop çetesi mahallinde vâkı olan takibat ve nihayet bilmuhabere hâsıl olan malûmat üzerine 15/16 Teşrinisani gecesi iki motora râkiben Ünye - Terme arasında firar etmişlerdir. Binacnaleyh bugün Serop çetesi Ordu havalisinde mevcut değildir.

HAMDİ B. (Ordu) — Efendim bu Serop çetesi Harbi Umuminin bidayetinde zuhur etmiş, Ünye ve Niksar arasında güzergâh olan köylerde birçok fecayii, birçok şenaatî yapmış eşkiyadır. Kezalik bu çete Ünye ile Niksar arasında Kertepe denilen bir yere tahassun ederek gelen geçenleri umumiyetle soymuş ve köylü, eşraf ve hanedanın çocuklarını dağlara kaldırarak onlardan fidyei necat alıp bütün memleketi ıstırap içinde bırakmıştır.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Hangi tarihte Beyefendi?

HAMDİ B. (Devamla) — Bu sene, 1339 tarihinde, fakat bu şakînin şekaveti, kendi kuvvetine istinaden yaptığma ben kaani değilim. Bunların istinadettikleri birtakım adamlar vardır ki, Dahiliye Vekili Bey bunları meydana çıkarmaya bugün mecburdur. Bunlardan bir tanesini kendilerine misal olmak üzere söylerim. Ünyenin Karameç nahiyesinde Emir Çavuş de-

nilen eşkiyayı müstemirreden bir adam vardır. (Gürü'dür sesleri) Hayır Türk'tür. Bu adam istîman etmiştir. Fakat bu adam Hükümetin emrine hâlâ itaat etmemekte ve civarında dolayan çetelere muavenet etmemektedir. Çünkü bu adam başlıbaşına hareket eden bir adam değildir. Bunların Ünye merkezinde birtakım müzahirleri vardır.

MUSTAFA B. (İzmit) — Men'i Şekavet Kanunu oraya gitmemiş mi?

HAMDİ B. (Devamla) — Maalesef tatbik olunmadığını işitiyorum. Dahiliye Vekili Bey Kanunun ademitatbiki için emir vermiştir.

HALİL B. (Zonguldak) — Hayır efendim! Olmaz öyle şey, niçin yaptık o kanunu, keyif için mi?

HAMDİ B. (Devamla) — Efendim Ferid Beyefendinin buyurdıkları gibi şakî Serop çetesi şekavet halinde iken doğrudan doğruya motorlara binerek Rusya'ya gitmiş değildir. Serop çetesi sonbaharda Eylûl nihayetlerinde Hükümete teslimi nefsetmiştir. Hükümet silâhiyle ve avnesiyle köyünde oturmasına müsaade etmiştir. Köyünde oturduğu müddetçe avneleri vasıtasıyla, adamları vasıtasıyla üç tane motor tedarik etmiştir. Erbaa'dan, Niksar'dan ve Çarşamba'dan kendisine iltihak eden dört yüz kadar müsellâh ve gayrimüsellâh rumlarla beraber motorlara râkiben Romanya sahillerine çıkmak üzere gitmişlerdir ve motorlar bunları götürdükten sonra, Romanya veya Rusya'ya götürdükten sonra avdetle çıkarken yakalanmışlardır ve motorların tayfaları ve reisleri Ordu'da vilâyete teslim olunmuşlardır. Vali bunları Ünye'ye göndermiştir. Ünye'de bunlar serbest bırakılmışlardır.

Efendiler! Size şunu arz ederim ki, Ermeni Serop çetesinin Ünye civarında yapmadığı fecayi kalmamıştır. Yani onun yapmış olduğu fecayii kimse yapmamıştır. Ferid Beyefendiden rica ederim, keyfiyeti arız ve amik tetkik buyursunlar, işte kendilerine bir isim verdim. Karakuş nahiyesindeki Emin Çavuştur. Emin Çavuşu kim himaye ediyor? Bunu da tetkik etsinler! Hattâ bundan evvel memleketimizde meşhur bir şakî daha vardı, Fethî Beyefendinin malûmatları vardır. Yüz kadar avnesiyle beraber geziyorlardı. Fatsa civarında şimdi Bölük Kumandanı olan Ziya Bey bu şakîyi kuvvetleriyle sıkıştır-

muştır. Aralarında müsademe vukua gelmiştir. Nihayette bu şaki yüz kişi avenesiyle Karakuş nahiyesinde Emin Çavuşa iltica etmiştir. Emin Çavuş bunu saklamıştı. Ziya Bey takibederek Emin Çavuşun hanesini de abluka etmiş, Ziya Beyin karşısına evin içinden bir sarıklı hoca çıkmış ve işgal ederek müfrezesiyle beraber takibattan vazgeçirmiş. Sonra o şakiyi salıvermişler, göndermişler. Bunun hakkında Ordu Adliyesinde evrak vardır, Ordu İstinaf Müddeiumumisindedir. Rica ederim Ferid Beyefendi bunu tahkik buyursunlar ve bu şekavet ocaklarını kaldırsınlar, memleketi âsude bir hale getirsınler. Bugün Ferid Beyefendinin söylediği şakiler - geçende arz ettim - tavuk hırsızı kabilinden bir şeydirler.

Efendiler! Bugün Hacı Mevlûd denilen şaki şehîr vardır. Bunlar ele geçmiyor. Yine Ordu vilâyetinde Derviş Mehmed vardır. Bu gibiler ele geçmiyor. Gazetelerde okuyoruz. Bunlar dermeçatma hırsızlardan mürekkeptir. (Tavuk hırsızları sesleri) Rica ederiz valiyi sıkıştırınlar, kaymakamları sıkıştırınlar, asayişini temin etsinler. Bahar geldiği vakit bu memleket yine kana boyanacak. Bilhassa rica ederim, buna himmet etsinler.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Kendi kendine gelenlerdir onlar.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim Mebusu Muhteremin buyurdıkları mesailin bir kısmı tamamen hakikate muvafıktır. Bu (Serop) çetesi arkadaşları bulunan diğer (Borika) çetesiyle beraber ve bir de (Gavur Mevlûd) la biliçtima icrayı şekavet ederlermiş ve bunlar vaktiyle buyurdıkları veçhile, Harbi Umumi esnasında Rusların muavenetiyle teslih edilen (Avadis) çetesinin mabadidir. Yine buyurdıkları veçhile Ordu dâhilinde bir de (Emin Çavuş) vardır. Bir de (İstanbul Ramiz) vardır. Gerek Serop çetesi ve arkadaşları bulunan Borika ve saire, gerek buyurdıkları veçhile, bu tarzda icrayı şekavet eden adamlar; Devletin jandarma kudretine ve elde mevcut kavanin kuvvetine istinaden takibedilmektedirler ve şüphesiz inayeti hakla nihayete kadar, en son neferine kadar hepsi ya istisal edilecektir, ya hapse sokulacaktır, veyahut jandarmanın kurşunu karşısında mahvolacaklardır veya itaat edeceklerdir. Buna hiç şüphe etmeyiniz.

Şimdi efendim buyuruyorlar ki : Bunların bir kısmı Romanya'ya gitmişlerdir. Evet efendim, giderler iki kafiledir. Birinci kafiye 1 Teşrinisani günü hareket etmiştir ve Keşanlı Salih Efendinin motoruyla hareket etmişlerdir. Bunlar ikiyüzlü kişilik kafiye halinde gitmişlerdir. İkinci kafiye asıl bu Serop'u, Borika'yı ve Gâvur Mevlûd'u ihtiva eden bir kafiledir. Bunlar Salih ve Osman Reisin motoruyla hareket etmiştir ve bu motorlar bunları Tüapse'ye götürmüştür ve Tüapse'ye götürdükleri muhakkaktır. Çünkü oraya gittiklerini ve salimen gittiklerini göstermek üzere kafiye içinden birisini geriye iade etmişlerdir. Bunların firarını haber almıyız sevahilde bulunan liman riyasetlerine müracaat ederek hangi motorla hareket ettiklerini sual ettim. Hangi motorların o esnada hareket ettiklerini tahkik ettirdim, Osman Reisle Keşanlı Salih Efendi birincisindedir. Hopalı Ömer ve Osman reislerin motorları limanda olmadığı ve meçhul bulunduğu bildirildi ve gambotlara haber verildi ve buyurdıkları veçhile yakalandı. Adliyeye tevdi edildi. Kemal Bey istimbotu bunları yakaladı. İçerisindekilerle beraber adliyeye tevdi edildi. Filhakika gerek tayfa ve gerek reisler adliye tarafından bırakıldı. Çünkü ispat edilemedi. Ve ispat edemediklerinden dolayı bıraktılar. Mahallî adliyesi bunu böyle tensibettikten sonra Dahiliye Vekâleti tabii hâdis olan vaziyeti arz etmekle mükelleftir ve biz de bu hususta hâdis olan vaziyeti arz etmekle iktifa edebiliriz ve arz edilmiştir, Buyuruyorlar ki tutulanlar tavuk hırsızdır. Efendim! Evvelce vâkı bir sualden biri tetkik buyurursanız görürsünüz; tekmil tutulan mücrimlerin ne sebeple tutuldukları, mahkûm veya her hangi bir suretle müttahem oldukları neşriyatımızda arz edilmiştir. Binaenaleyh bu iddia vârit değildir.

HALİL B. (Zonguldak) — Her halde Royter Ajansının suitefsirine uğrıyacak kadar mühim değildir.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Devamlı) — İkinci bir şey ile de ispat ederim Beyefendi, her sual hakikate mukarın olmalıdır.

Efendim bugüne kadar vilâyetlerden gelen malûmatı müsaade buyurunuz arz edeyim : Bugüne kadar vilâyetlerden gelen ve vilâyetlerin şaki ilânını talebettikleri defterdeki eşhastan 824 kişi tutulmuştur. Bu yalnız şaki ilânını ve

vilâyetlerin talebettiği defterdeki eşhası değil, yani takip ve derdestleri mahakimce takip ve arzu edilen kesân değil - onlardan başkaları çöktür - şakî ilân edilmeleri talebolunan eşhas ki bunlar mutlak şakîdirler. Bunlardan 563 ü hayyen ve 163 ü meyyiten tutulmuştur.

11. — *Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Şehit Kaymakam Abdülkadir Bey ve Mülâzım Cemal Efendi eytamiyle mütekaif Mülâzım Cuma Efendinin müterakim maaşlarının tesviye edilmemesi esbabına dair sualine Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Beyin şifahi cevabı (6/83)*

Riyaseti Celileye

Vatan uğrunda istihkarı hayat eden şüheda ve hizmeti mukaddesei askeriyesini ikmal eyliyen mütekaidîn istihkakının tercihan ve muntazaman tesviyesi Hükümeti Cumhuriyemizin muktazayı refet ve adaletinden iken Bayezid vilâyeti dâhilinde Karaköse kazası emvaline muhavvel Şehit Kaymakam Abdülkadir Bey eytam-lariyle mütekaif Mülâzım Cuma Efendi ve Aleşkirt kazasında şühedadan Mülâzım Cemal Efendi evlâtlarının 1337 ve 1338 senelerinde müterakim maaşlarının henüz tesviye edilmediğinden bahsile, acınacak derecede mağdur ve hayatları tehlikede olduğu mütevaliyen dilsûzâne müracaat ve iş'arlarından anlaşılmaktadır. Bu hal hakikaten calibi dikkat ve merhamet ve Hükümeti Cumhuriyemizin şan ve adaletine münafi olmakla mumaileyhimin bunca müddet maaşlarının tediye edilmemesi ve temadii sefalet ve mağduriyetlerine meydan verilmesi esbabının Maliye Vekili Beyefendiden şifahen sualini arz ve istirham eylerim efendim.

Bayezid Mebusu.

Süleyman Sudi

MALİYE VEKİLİ ABDÜLHÂLİK B. (Kângırı) — Efendim Bayezid Mebusu Muhteremi Süleyman Sudi Beyin sualleri doğrudur. 1337, 1338 senelerinde gerek Kaymakam Abdülkadir Beyin ve gerek Mülâzım Cemal Efendinin ve gerek mütekaif Mülâzım Cuma Efendinin alacakları vardır. Bu sual vekâlete vâridolduğu zaman vekâlet tetkikatta bulunmuştur. Mahallinden aldığımız malûmat neticesinde Abdülkadir Bey eytamının 10 Temmuz 1337 den 28 Şubat 1338

tarihine kadar onun da sekiz aylık alacağı olduğu tahakkuk etmiştir. Bunun zamanında temin edilmemesinin esbabı da Abdülkadir Bey eytamının muhacirinden olduğu ve müddeti mütemmimenin vürudundan sonra oraya vâsıl olduğundan dolayı tediye edilememesidir. Cuma Efendinin tekaüt emri yine böyle geç gittiği için matlubatını yine böyle 1339 senesi zarfında verememişlerdir. Cemal Efendinin eytamı esasen Bayezid'de değildi, Sivas'ta idi. Mahalli, bunların mütedahil olan maaşatını bilmediği için tediye etmemiştir. Bu defa bu malûmat üzerine vekâlet; gerek Cemal Efendinin ve gerek Cuma efendinin ve gerekse Abdülkadir Beyin maaşları bütçe emanetinde ise hemen tesviyesi, değil de hemen havale verilmek üzere işarını yazmıştır. Eğer bütçe emanetinde ise verilecektir, değilse havale verilecek, tediye edilecektir.

Sivas'ta bulunan Cemal Efendinin maaşatının da, Süleyman Sudi Bey bunların da Bayezid'e nakledildiklerini söylediler. Vekâletin resmen malûmatı yoktur. Bunların tediyesi zımında Sivas'a telgraf verilmişti. Bayezid'e nakledildiği tahkik edilerek anlaşılacaktır. Bayezid'e nakledildiğine vâkıf değildim. Bunun da diğeri misillü tediyesine emir verilecektir.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Cemal Efendinin evrakı zaten Sivas'tan buraya gelmiştir. Buraya geldikten sonra sehven tekrar Sivas'a gönderilmiştir. Bu yetimlerin hayatı tehlikededir. Muhaceretle halleri perişandır. Kendilerine yiyecek, giyecek, mesken lâzımdır. Bunların uzunboylu beklememesi lâzımdır. Maliye Vekili Beyefendi lütfen takip buyursunlar. Mademki muamele bir liva numarasının tebdilinden ibarettir. Bunu da lütfetsinler!

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHÂLİK B. (Kângırı) — Nazarı dikkate alırız efendim.

REİS — Memurîni mülkiyenin tekaüdüne dair olan Kanun ile Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununda muharrer cüzdan bedelâtının tadili hakkındaki Kanun için rey vermiyen zevat varsa lütfen reylerini istimal buyursunlar. İstihsalî âra hitam bulmuştur.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin fıkraî ahiresinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут (3/186) numaralı tezkere ve Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim Tekâüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin fıkraî ahiresinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут (3/186) numaralı tezkere ve Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatasının bakiyeî müzakeratına geçiyoruz. Malûmuâliniz bunun müzakeresi seksenüçüncü içtimada başlamıştı, müzakerenin kifayeti hakkında karar verilmişti. Takrirler okunacaktır. Tâ-yini esamiyle reye vaz'edilmesi hakkında da bir takrir vardır.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Mektep ve mektepteki tahsilin tetümmatından ma'dudolan; ancak staj müddeti olan bir senelik ücretin mektepteki mürur eden zamana ait ücretle maan itasıyla mükellef tutulmaları şeklinde kabulünü teklif ederim efendim.

Trabzon Mebusu
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin (Mektepte buldukları) fıkrasının berveçhi âti tefsirini teklif eylerim.

Karesi
Mehmed Vehbi

«Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesindeki; mektepte buldukları müddetçe Devletçe ihtiyar ve sarf olunan fıkrasındaki mektep, asıl meslek tahsillerini ikmal ettikleri Tıbbiye ve Harbiye gibi mekâtiptir. Devletçe ihtiyar olunan masrafta müstafinin istifası sırasında bir tâlibin yetiştirilmesi için isabet eden masraftır.»

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatasının reddini teklif ederim.

14 . 1 . 1340
Aydın Mebusu
Dr. Mazhar

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Mazbatanın reye vaz'mı teklif ederim.

Ertuğrul
Dr. Fikret

Riyaseti Celileye

Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununda muayyen müddeti istifanın hulûlünden evvel meslekten çıkacak olanların vermeye mecbur oldukları tahsil ücreti kanunda altın mikyasına göre gösterilmiştir. Bu miktarın rayiç akçe olan evrakı nakdiyle tahsilini teminen Müdafaaî Milliye Encümeni tefsir mazbatasının nihayetinden ikinci satırındaki (Tamamını tahsil) kelimelerinden sonra âtideki fıkranın ilâvesini teklif eylerim.

«ve alelûmum her sınıftan zâbitan kanunen muayyen müddetinden evvel tahsil ücreti verecek meslekten çıktıkları takdirde mezkûr ücretin kanundaki miktarın rayice göre evrakı hakdiyeye bittahvil alınması»

Kütahya
Receb

Riyaseti Celileye

Tekâüt Kanununun ellinci maddesi mahallî tefsir olmadığundan Müdafaaî Milliye Encümeni mazbatasının reddini teklif eyleriz.

Dersim Burdur
Feridun Fikri Mustafa Şeref

İzmir

Mahmud Esad

Riyaseti Celileye

İstifa edecek etibbanın diploma aldıkları tarihe kadar tahsil masraflarının kabulünü teklif eylerim.

14 . 1 . 1340
Erzurum
Rüşdü

Riyaseti Celileye

Fakülteden neşet eden bir tabibin, Gülhane Seririyatında stajyer ve asistan unvanları altında sebk eden hizmetini, Hükümetten ziyade kendi faidei meslekiyesine masruf addetmek lâzımgelir. Binaenaleyh Gülhane Seririyatı mektep kabul edilmese bile, zâbitanı sıhhiyenin kabulü istifası için hizmetatı sıhhiyei askeriyelerinden addedilmeyecek hizmet ve meşguliyetleri müddetince Hükümetten istifa ettikleri muhassasatın istir-

dadı tabiidir. Müdafaa-i Milliye Encümeninin tefsirinin reye vaz'ını teklif ederim.

Izmit
İbrahim

Riyaseti Celileye

Tekaüt ve istifa Kanununun ellinci maddesinin fıkra-i ahîresinin tefsirine dair olan Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasının tâyini esamiyle reye vaz'ını teklif ederiz.

Rize	İstanbul
Ekrem	Ali Rıza
Siird	Tekirdağ
Mahmud	Cemil
Gelibolu	Denizli
Celâl Nuri	Yusuf
Bolu	Rize
Cevad	Rauf
Gazianteb	Ertuğrul
Kılıç Ali	Dr. Fikret
Van	Kütahya
Hakkı	Mehmed Nuri
Ergani	Karahisarı Sahib
Kâzım Vehbi	Ali
Siird	Izmit
Halil Hulki	Safvet
Niğde	Eskişehir
Galib	Mehmed Arif

Kütahya

Mehmed Ragıp

REİS — Efendim mevcut takrirlerden bir kısmı Müdafaa-i Milliye Encümeninin mazbatasının, diğer kısmı da kabulünü mutazammındır. Diğer bir kısmı da başka türlü tefsiri mutazammındır. Evveleminde Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasının reddini mutazammın teklifi reye vaz'edeceğim.

HAKKI B. (Van) — Tâyini esami takriri vardır. O reye konduktan sonra neticede mazbata ya kabul edilir, yahut reddedilir.

REİS — Tâyini esami takriri, mazbatanın tâyini esamiyle reye vaz'olunmasına mütedairdir.

Fakat başka surette tefsiri mutazammın olan teklifleri o zaman reye koymaya mahal kalmaz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Eğer mazbata reddedilirse o zaman başka türlü tefsiri mutazammın olan takrirleri reye vaz'edersiniz.

REİS — Feridun Fikrî Bey! Takrir sahibi-siniz; takririnizi geri alıyor musunuz? Takririniz mazbatanın reddini mutazammındır. Mazbata tâyini esamiyle reye vaz'edileceğinden ret, kabul esasen mevzuubahsolacaktır. Binaenaleyh ayrıca mazbatanın reddini reye vaz'etmeye lüzum yoktur. Mazbatayı tâyini esamiyle reye vaz'ediyorum.

MAZHAR B. (Aydın) — Tâyini esamiyi teklif eden takrir, reddi de teklif ediyor mu Reis Bey?

REİS — Mazbatanın tâyini esamiyle reye vaz'ına dairdir. O halde Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını tâyini esamiyle reye vaz'ediyorum. Kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı rey varakası vereceklerdir.

İHSAN HÂMDİ B. (Ergani) — Reis Beyefendi, bir nokta anlaşılın. Kabul edilmediği takdirde ne suretle tefsir edilecek?

REİS — O hususa dair takrirleri de ayrıca reye koyacağım efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Beyefendi mesele tavazzuh etmedi.

VEHİ B. (Karesi) — Reis Beyefendi! Mazbata kabul edilmezse tadil tekliflerini reye koyarsınız.

REİS — Mazbata reddedilirse diğer teklifleri reye vaz'ederiz.

Henüz reylerini istimal etmeyen varsa istimal buyursun efendim. İstihsali ârâ hitam bulmştur efendim. Teneffüs için Celseyi on dakika tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat: 3,10

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 3,30

REİS — Ali Fethi Bey

KÂTIPLER : Ruşen Esref Bey (Karahisarı Sahib), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Celseyi açıyorum. Efendiler Memurini mülkiyenin tekaüdüne aidolan Kanun ile Askerî tekaüt ve istifa Kanununda muharrer cüzdandan bedelâtının tadili hakkındaki Kanunun ikinci defa reye yazının neticesini arz edeceğim. Ârâya iştirak eden âzanın adedi (150) dir. (145) kabul ve (5) müstenkif vardır. Binaenaleyh bu kanun ekseriyetle kabul edilmiştir.

Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin fıkrâi âhiresinin tefsirine dair olan Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasının neticesi ârâsını arz ediyorum. Reye iştirak eden (132) dir. (74) kabul (48) ret ve (10) müstenkiftir. Yoklama yapacağız. Muamele nâtamamdır. İkinci defa olarak reye vaz'ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B (Bozok) — Yarın efendim, bugün olmaz. (Bugün olmaz sesleri)

REİS — Yarınki Celsede tekrar reye vaz'edeceğiz. Mamafih reye iştirak edenler (132) olduğu için yoklama yapacağım.

(Yoklama yapıldı.)

2. — *İpekli mensucattan tarifesi asliyedeki Resmin oniki misil yerine beş misil ahzi hakkında Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Bey ve rüfekaşının teklifi kanunîsi (2/62) ile Maliye Vekâletinin İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine ait (3/109) numaralı tezkeresi ve Kavanini Maliye, Muvazenei Maliye ve İktisat encümenleri mazbataları (1)*

REİS — Malûmuâliniz bu meselenin müzakeresinin Maliye Vekilinin huzuriyle ierasına Heyeti Celile karar vermişti. Maliye Vekili buradadır. Bugün bu mesele müzakere edilecektir.

(1) *İşbu mazbatalardan Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları üçüncü cildin 14 nci sayfasında ve İktisat Encümeni mazbatası beşinci cildin 112 nci sayfasında münderiçtir.*

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Bu mesele geçen seneden beri Heyeti Celilenizi işgal eden mühim bir meseledir. Gerek Vekâlette ve gerek Muvazenei Maliye encümenlerinde uzun uzadıya tetkik edilmiştir. Hükümetçe de Muvazenei Maliye Encümeni ile İktisat Encümeninin yapmış olduğu maddelere tamamen muvafakat ediliyor. O suretle Hükümetin hakkı da muhafaza ediliyor. Evvelece yapılmış bir yanlışlık vardır. Rûsumat Emaneti uzun zaman kanunu yanlış anlamıştır ve o suretle tatbik etmiştir.

Şimdi Maliye Vekâleti tashih etmiştir. Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerinin mazbatalarında gösterildiği ve hile bendeniz tashih ediyorum ve kabulünü rica ediyorum. Diğer iki meselede de Maliye Vekâletinin tetkikatı Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerinin tetkikatının aynıdır.

İSMAİL KEMAL B. (Corum) — Bir defaya mahsus olmak üzere değil mi?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Evet efendim, bir defaya mahsustur.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Arkadaşlar biz harekâtı âdiyede bile yürürken etrafımızı kollamaya mecburuz. Nerede kaldı ki memleketin sanayiine, iktisadına, ticaretine ait mühim bir mesele müzakere edilirken. memleketin üzerinde açacağı rahneleri göz önüne almayacağız. Bu hususta erbabı ihtisası dinlemiyeceğiz. Bu muvafık mıdır? Katıyen değildir. Arkadaşlar! Bir kere jakarlar meselesine gelince : Encümenin mazbatasında «Sermayemizin bir kısmı bağlı kalıyor, tüccar mutazarrır oluyor» diye mühim bir kayıt gösteriliyor. Evvelâ mühim bir sermaye nedir? Arkadaşlar! Bizim kıymetli zamanımız işgal ediliyor. Memleketin iktisadiyatına, memleketin sanayii ve diğer hususatına ait kavanin durrken her encümenenden müstacel olarak bir sürati berkiye ile çıkarak kapıdan attığımız halde

bacadan giren bu kanunun müstacel ruznameye girmesinin esbabını ben bilmiyorum. 37 balya malın bir kısmı bizim daima kanımızı emen, aldıkları paralarla kafamıza kurşun atan bir ırka aittir. Arkadaşlar! Bunu katî bilesiniz. Memleketimizde dahili sanayii himaye ve muhafaza ettiğimiz zamandan itibaren jakarlığın envarı Muvazene-i Malive Encümeninin de takdir ettiği vechile memleketimizde az - çok dokunmaya başlamıştır. Bursa'da varı ipekli, yarı pamuklu mensucat yapıldığı gibi Kastamonu'da da yapılıyor. Arkadaşlar! Serbest olarak bu gibi mevaddın memleketimize girdiği günden itibaren pivasavı bilivorum, pivasanın içindeyim; müthiş surette Kastamonu bezleri düşmüştür. Kastamonu bezleri vaktile aranırken bugün alan, satan vaktur. Onun yerini müteakibî aktahimizde, avağımızın altında bulunan Amerika ve Japonya'nın bezleri tutmuştur.

Arkadaşlar! Sanayii dâhiliyevi hövle mi idare ederiz? Kastamonu'da, Bor'da, Cavdar ovasında yetismekte olan bezleri batırmak için mi böyle yapıyoruz, rica ederim? (Batırmak yok sesleri) Un mamulâtımıza gelince : Muhtasar olarak arzedeceğim; bu da memleketin menabii üzerine fena bir darbedir. İtalyan ve Yunanistan'dan gelmiş olan mallar İzmir, Adana, Bursa malarının revacine fena surette tesir edecek, onların revacını da kıracaktır. Bunun ithalini men'edeceğiz ve bunda velevki bir hata olsa dahi her halde memleketin menabii amelîyesini himaye namına biz bu kanunu reddetmekten başka yapacağımız bir şey yoktur.

Gelelim yağ meselesine : İstanbul doğrudan doğruya bizim irademize geçtikten altı ay sonradır ki yağ fiyatı Anadolu'da yükseldi. Mehmetçiğin istihsal ettiği iç yağları elli kuruştan altmışa, altmıştan seksene çıktı. Bu İstanbul'a gidiyordu. İstanbul'da Türkler bunun içine biraz zentinyayı, biraz süt katarak ve gayet nefis bir yağ haline ifrağ ederek bunu sarf ediyorlardı. İstanbul'da mühim bir yağcılık sanatı haline gelecek olan bu faaliyeti baltalayacaktır. Arkadaşlar! Bugün tüccar olan arkadaşlarımı işhad ediyorum. Yağ meselesi meydana çıkar çıkmaz Anadolu'da yağ müthiş surette düşmüştür. İstanbul'da 130 kuruşa kapan kapana... Satılan iç yağlarımızı bu gidişle İstanbul'da alan satan kalınyacaktır. Efendiler! Fazla söylemeyeceğim. Çün-

kü çok müteessirim; memleketin menabii mahv oluyor, memleketin ticareti mavholuyor. Buna dair bir madde bile gelmediği halde böyle bir kanunu alehîmiyya gözümüzün önüne getirerek ve daima bunu zorla gözümüzün önüne sokarak tasdik ettirmek istediklerinden fevkalâde müteessirim. Viedanlarınıza havale ediyorum; istediğinizi yapın.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Encümen namına söyleyeceğim efendim.

REİS — Peki efendim; buyurun!

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendiler huzuruza arzolunan bu mesele refikî Muhteremim Besim Atalay Beyin tefsiri şeklinde değildir. (İşitilmiyor sesleri)

REİS — Efendim hatibin sesi işitilmiyor. Rica ederim, dinleyiniz!

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Maliye Vekâleti bâzı rüsümü istihlâkiye üzerinde tefsir talebinde bulunmuştur. Bu, sürati berkîye ile gelmiş bir mesele değildir. Bilâhara refiklerimizden İsmail Hakkı Beyin jakar kumaşları üzerine bir teklifi kanunîsi encümenimize geldi. Yine Maliye Vekâletinin un mamulâtı hakkında bir tezkeresi geldi. Heyeti Celileden muhavvel olarak bunların hepsi hakkında tefsir talebinde bulunulmuştur. İstihlak Resmine aidolduğu için tefsiri mazbatada ve mevaddı kanunîyeli bir lâyiha şeklinde Heyeti Celilenize arzettik. Tabîi tefsir hakkındaki mütalâmamız mufassalan mazbatamızda muharrerdir. Evveleminde mazbata üzerinde müzakere cereyan etmesi icabettiği için evvelâ mazbatanın okunması ve onun üzerine müzakere cereyan etmesi icabeder. Fakat ondan evvel bendeniz izahat vereyim.. Efendim! Bu cakar denilen kumaşlardan başlayalım. Bu kumaşlar encümenimizde de temas edildiği veçhile hakikaten memlekette işletmeye başlanmış kumaşlardır. Her yerde az-çok hattâ benim dairei intiha-biyemde bugün ikiyüze yakın jakar ve kreton denilen tezgâhlar teessüs etmiştir ve bu ilerliyor. Besim Atalay Beyin gayet heyacanâmiz olarak söylediği gibi, memleketin sanayiini muhafaza etmek için jakar kumaşlarından 12 misil vergi almak muvafıktır. Onu zaten encümende muvafık görmüştür. Yanlız bir mesele kalıyor. Rüsumatı Dairesi her nasılsa jakar kumaşlarından oniki misil Gümrük Resmi olmak icabederken 5 misil Gümrük Resmi almış; bir müddet böyle de-

vam temiş, bilâhara hatasını anlıyarak 12 misil resim almaya başlamış. Halbuki bâzı tüccarlarımız beş misil Gümrük vereceğini zannederek harice kumaş sipariş etmiş. Bu kumaşlar Gümrüklerimize geldiği zaman oniki misil tarife tatbik edileceğini gördükleri gibi mallarına gümrükten çekememişler, tabii fabrikadan veyahut İstanbuldan sipariş etmişler, Mersin'e veyahut İneboluya, bilmem Karadeniz havalisindeki gümrüklere getirilmiş, paraları vermişler, iade etmiyorlar. Oniki misil resim verirlerse dâhilde bunu sattıkları zaman zarar edecekler; binaenaleyh Hükümete müracaat etmişler. Gerek Maliye Vekâleti, gerek Muvazene Encümeni ve İktisat Encümeni Encümeni her üçü de, bir vekâlet ve iki encümen her üçü de gümrüklerde tarifenin 12 misil alınması hakkında verilen emrin tarihinden mukaddem sipariş edilmiş ve gümrüklere gelmiş olan jakar kumaşlarının beş misil üzerinden geçmesini muvafık gördü ve bunu Heyeti Celilenize arzetti.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Bir defaya mahsus olmak üzere, değil mi efendim?

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Gümrükte mevcudolan mallardan.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Evet efendim! Gümrükte mevcudolan mallardan. Emir vermezden evvel sipariş edilmiş olanlar için..

ZAMİR B. (Adana) — Bunların miktarı ne kadardır?

ALİ CENANİ B. — Bizim işittiğimize göre 70-80 balyadır.

ZAMİR B. (Adana) — Kıymeti kaç bin liradır?

ALİ CENANİ B. — Bilmiyorum, sormadım. Yanlız, zannedirim, seksen balya kadardır dediler. Malûmâliniz; bu jakar kumaşları kıymetli kumaştan değildir. Yürde onbeşten noksan ipeği havi veyahut suni ipoklerle müzeyyen kumaşlardır. Zaten hata bundan zuhur etmiştir. Rüşumat Dairesi evvelce bunun üzerinde olan ipek kısmını pamuk addetmiştir. Bu pamuklar Kortenperle denilen bâzı sınai tertibatla parlaklık verilen pamuk iplikleridir ki ipek gibi gözüküyor. İpek addediliyor. Hulfa otu da vardır. Isırgan otundan yapılmış olan suni ipek; binaenaleyh encümen, tüccarlar mütazarrır olmasın diyerek bunlar bir defaya mahsus olmak üzere beş misli

tarife ile geçsin dedi.

İkinci rakam margarin yağları. İstihlâk Resmi hakkında neşrolunan Kanunda yalnız margarin yağları tâbiri konulmuştur. Beher kilozuna seksen kuruş resim alınmak üzere margarin yağları denmiş; halbuki Gümrük Tarifesi şuhumu hayvaniye ile şuhumu nebatiyeyi ayrı ayrı maddelerde göstermiştir. Maliye Vekâleti; şuhumu nebatiyeyi de şâmil midir, değil midir ve margarin denilince sair bilöümle hayvanî yağlara da şâmil midir, değil midir? Diye tereddüt etmiş; 15 Nisan 1338 tarihli tezkere ile Heyeti Celilenizden tefsirini talebetmiş; yani bundan birbuçuk sene evvel, o da sürati berkiye ile Heyeti Celilenize gelmiş değildir. O zamandan beri tetkik olunmuştur.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Üç defa geldi, gitti; sürati orada.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Tabii süratle değil.. Efendim! Encümenimiz bunu uzun uzadıya tetkik etti. Hattâ ansiklopedi ve sair lûgat kitaplarına ve kimya kitaplarına müracaat etti. Margarin ne gibi şuhuma âlem olmuştur. Bunların hepsini tetkik ettik ve hattâ arzu ettik ki şuhumu nebatiyeye de şâmil olsun. Sonra margarin yalnız hayvanî birtakım yağlardan terekübettiği için yalnız hayvanî yağlara ve onların da cümlesine şâmil olmak üzere cümlesinin tâbirinde margarin unvanını taksın, takmasın, şuhumu hayvaniyeden olsun, olmasın encümeniniz cümlesine şâmil olması kanaatinde bulundu. Binaenaleyh bu suretle tefsir ettikten sonra yine İstanbul gümrüklerinde rüşum istihlâkiyenin tatbikine başlatmazdan evvel hariçten sipariş edilip getirilmiş olan margarin yağlarından henüz resim istifa edilerek dâhili memleket girmemiş ve antrepolarda beklemekte olanların yine bir defaya mahsus olmak üzere İstihlâk Resmi alınmaksızın girmesi muhik olacağı kanaatinde bulunduk. Onun için de bir maddei kanuniye tertibettik.

Un mamulâtına gelince: Un mamulâtı da ayrı bir şekildedir. İstanbul'da zahireden beş misil Gümrük alınmaya başlandığı zaman İstanbul'dan Anadolu'ya gelecek olan un mamulâtından, Tarifei Asliyenin miktarına iblâğ edilmek üzere yedi misli daha alınmak üzere Maliye Vekâletinden bir emir verilmiş ve yine tefsir Heyeti Celileden talebedilerek bunlardan al-

nacak miktarın depozit tarikiyle gümrüklerde emanet olarak hıfzedilmesi için emir verilmiş; encümenimiz İstanbul'da beş misil tarifinin tatbikine aidolarak Heyeti Celilenizde cereyan eden müzakereye ve ondan evvel Gümrük Resminin onbeş misline iblâğı hakkında 7 Mayıs 1337 tarihinde Heyeti Celilenizden geçmiş olan tarifinin esnayı müzakeresindeki zabıt ceridelerine müracaat ederek un mamulâtının da oniki misle tâbi olması lüzumunda ittifak ettik ve bunun da yine tefsir suretiyle Heyeti Celilenize arzını muvafık gördük.

Efendiler! Netice olarak şurasını arz etmek isterim ki encümeniniz esnaf ile, ticaret âlemiyle münasebattar olan tüccar ile bir muameleyi mucibolacak rüsum ve tekâlifin vaz'ı ve ilânından, ihdasından evvel hiç olmazsa bir müddeti muvakkate için, tüccara tâbi olacakları rüsum ve kavaidi öğrenip kendi işlerini ona göre ihzar etmeleri için evvelden beri mütadolan kanunlarda bu cihetin nazarı dikkate alınması hususundaki ricayı, kendisi için bir vazife addetti. Malûmuâliniz gerek Gümrük Resmî ve gerekse tarifeler ve bunun gibi doğrudan doğruya tüccarânın alâkadar olduğu rüsumun birdenbire vaz'edilmesi, ticaret âleminde büyük karşılıkları muciboluyor ve bunu için erbabı ticaretin şikâyet etmesini tevlihediyor. Binaenaleyh bedema yapılacak olan kanunlarda, her halde eskiden mütadolduğu veçhile bir - iki ay evvel tüccarlara ve halka ilân edilerek bu suretle halkın kendi kendisini ihzar etmesinin muvafık olacağını arz ve Hükümetin de bunu nazarı itibara almasını rica ederim.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Sualim vardır. Reis Bey!

REİS — Daha sizden evvel söz söyleyecek arkadaşlarımız vardır.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Mazbata okunursa, orada daha ziyade tefsirat görülür.

REİS — Ali Cenani Bey! Musa Kâzım Efendi bir soracak.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) Efendim gerek jakarlar meselesini ve gerekse ağır Gümrük Resmine tâbi olan eşyaya ait movaddı kanuniyeyi encümen tefsir ediyor. Ancak kanunun neşri tarihinde, antrepolarda mevcudolanlardan kaç misil resim alınmak isteniliyor?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Beş misil..

MUSA KÂZİM Ef. (Devamla) — Mevcudolanlar zaten mevzuatı kanuniyeden istifade edeceklerdir. Halbuki encümenin mevzuubahsettiği şey yeni gelmiş olan eşyadır. Bunun içinde tefsire hacet yoktur. Yani bunlar Gümrük Resmine tâbidir. Bunun maddei kanuniye şekline koymaya veya tefsir etmeye bile lüzum yoktur. «Kanunun makabline şümülü yoktur» diye dâhile almamak lâzımgelir. Bu hususta ayrı bir kanuna lüzum yoktur. Buna niçin lüzum görüyorsunuz? Sonra evvelce mevcudolmayıp da Gümrük Resmî Tarifesinin tatbikinden mukaddem sipariş edilenlerden beş misli Gümrük Resmî alınsın mı, alınmasın mı? Diye bir lâyhâ kanuniye veriyorsunuz. Bundan bir suiistimal yapmak imkânı yok mudur? Rusya'dan ithalâtı menettiğimiz halde bâzı tüccara eşya getirmek müsaadesi verildi. Falan yerde bu hususa ait kayıt vardır ve vesaikiye ispat edecektir gibi müsaadattan bunlar istifade ettiler. Böyle bir suiistimal yapmanın imkân, yok mudur? Şekli tefsir böyledir. Zaten «doğrudan doğruya (12) misil resme tâbidir» demek lâzımgelirken bu tefsirde «veya bu tarihte gelenler, bundan müstesnadır» diye zikretmek lâzımgelirken buna neden lüzum görüyorsunuz?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim! Arz etmiştim. Yüzde onbeş ipeği havi olan kumaşlar, esasen oniki misil Gümrük Resmine tâbilirler. Fakat Rûsumat İdaresi, bunun üzerindeki ipeğin, suni ipek olduğunu zannederek vaktiyle bunlara da âdi kumaşlar gibi beş misil tarife tatbik etmiş. Bilâhara hatasını anlayarak, oniki misil olarak resim alınsın diye emir vermiştir. Bir sene müddetle beş misil resme tâbi olan bir kumaşın resminin birdenbire oniki misle çıkması üzerinde birtakım tüccar sipariş edip de Gümrüğe getirdiği malların bedelini verip Gümrükten çıkaramamış.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Haberdar da olamamış.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Evet! Haberdar da olmamış. Bu beş misil Gümrük Resmî alınırken bilâhara (12) misil resim alınmaya başlanmıştır. Hata; Rûsumat İdaresindedir. Yani mal Gümrük Dairesine geldiği zaman (12) misil resim alınmak istenmiştir. Suiistimal içinde..

HÜSEYİN HÜSNÜ Ef. (İsparta) — Efendim! Zaten bunlar zapta geçti.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Suüstimal hususu için de şunu arz edebilirim: Bir seneden beri mallar Rüsumat ardyelerinde beklemektedir ve bunun arkası da gelecek değildir ve bu eşya defterlerde mukayyettir. Bunda suüstimal de yoktur. Elde mal da mevcuttur. Tüccar bunu mem'ekete çıkaramıyor. Hükümet zarar edecek değildir, bilâkis tüccarlarımız ziyana uğrıyacaktır. Tüccar bu kumaşları fabrikalara iade etmiyor.

MUSTAFA B. (İzmit) — Hata eden Rüsumat Müdürü ceza görmeyecek mi?

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Encümen bunda bir suüstimal tasavvur etmedi. Bu hatayı tashih etmek için, tabîî bir madde kanuniye koymak zarurîdir. Esasen (12) misil tarifeye tâbidir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim cevaptan neşet ediyor ki, Rüsumat İdaresi hata etmiş ve bu (12) misil yer'ne (5) misil resim alınmış. Ahiren encümen tefsiriyle de kanunun oniki misil alınacağına dair olan fikaratına tavafuk eden eşyadan olduğunu ispat etmiş. Bunlarla mukaddeme beş misil üzerinden alınan Gümrük do'ayısıyla (7) misil zayi olmuştur. Bu memur hakkında ne muamele yapılmıştır? Bunda hatayı fâhiş vardır, hâlâ o memur vazifesi başında duruyor mu ve bunda Haz'ne ne kadar meblâğ zayi etmiştir ve Hükümetin bundan haberi yok mu? Buna Hükümet vâkıf olmamıştır, Maliye vâkıf olmamış, bütün silsile memurını malive buna vâkıf olmamış da yalnız encümen mi vâkıf olmuştur, bunlar neden neşet etmiştir?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Müsaade buyurun! Bunlar encümenin tefsirinden evvel vâkı olmuştur. Rüsumat İdaresi, malûmuâliniz tarifevi, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin teessüsü tarihinden itibaren tatbika başlamıştır. Rüsumat memurlarının birçokları, tarifede mezkûr olan eşyayı bilemiyorlar. Arz ettiğim gibi, bunun üzerindeki çizgiler suni ipek midir, ipek idadına dâhil midir, yoksa pamuk mudur? Bunda birçok tereddüt etmişler. Evvelece pamuk adletmişler, bunları kimyagerlere tahlil ettirmişler. Bu hususta mütaaddit kimya raporları vardır. Kimyagerlere bunların içerisindeki mevaddın cinsini tâyin ettirmişler, bunun için

birtakım nümuneler buraya gelmiştir. Rüsumat İdaresi burada iken encümene de bu nümunelerden getirildi. Gerek işlenmiş kumaş olarak ve gerek iplik olarak parlak şekilde olanlar ipek mi adledilmek lâzımdır, yoksa iplik mevad arasında mı ithal edilmesi lâzımdır. Bu, uzun muharebatı mucibolmuştur. Bilâhara Rüsumat Müdiriyeti kendisi emir vermiştir. Encümenin tefsiri ondan sonra gelmiştir. Zaten hatayı yaptığı gibi bilâhara aynı hatayı tashih eden Rüsumat İdaresidir, hattâ bunun üzerine Rüsumat müdürleri birçok defalar değişmiştir. Bu, ayrı bir meseledir. Hata mıdır, yoksa hata değil midir? Tazmini mucip midir, değil midir? O bir tahkikat ve hâkem, karar meselesidir.

ZAMİR B. (Adana) — Kanunun neşrinden itibaren bu hal ne kadar zaman devam etmiştir? İkinci; elyevm gümrüklerde bulunan gerek jakar, gerek margarin yağlarının miktarı nedir? Bunun bedeli neden ibarettir ve kimlere aittir?

Üçüncüsü; transit olarak bunlar tekrar iade edilirse tüccarın bundan göreceği zarar nedir?

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Efendim, jakar kumaşlarından, kanunun neşrinden 17 Kânunusani 1339 tarihine kadar beş misil olarak Gümrük Resmi alınmıştır. Mazbatada bunlar vardır. Zannederim mazbatayı biraz okursanız orada hepsi anlaşılacaktır.

REELİS — Efendim sualiniz mazbatada mevcut mudur?

ZAMİR B. (Adana) — Mazbatada bu cihetler malûm değildir. Yani bu yanlışlığın ne kadar müddet devam ettiği malûm değildir. Bunlar uzun müddet devam edip gelmişse her halde bunda bir cürüm vardır. Mesulünü aramak lâzımgelir.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — 1333,1337, 1333 senelerinde devam etmiştir. 17 Kânunusani 1339 tar'inde oniki misil olmak üzere emir verilmiştir. Bu yanlışlık üç sene devam etmiştir.

YUSUF B. (Denizli) — Mühim meseledir.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Jakar kumaşlarının gümrüklerde ne kadar olduğunu sorunuz. Bizim sorup aldığımız cevabı seksen kadar tahmin ediliyor. İkiyüz fiçı kadar da margarin olduğunu söylüyorlar. Kıymetlerinden de malûmat yok.

ZAMİR B. (Adana) — İade edildiği zaman ne kadar zararları olur diyorum. Yani bu iade edilirse tüccarın zararı nedir? Yani memleketin ik-

tisadiyatına taallük eden bir meselede zararları faydayı öğrenmek istiyoruz. Şahıs mı kazanacak, yoksa memleket mi kaybedecek; bunu düşünmek lâzımdır. İki yüz varil bugün mühim bir meseledir beyefendi.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — yediyüz varildir. Yediyüz varil . Aneak ikiyüz varil zannediyor. Her gün telgraflar gidiyor.

ZAMİR B. (Devamla) — Arada büyük bir mübâyet var.

AHMET HAMDİ B. (Bozok) — Mallar gümrüğe gelmeden evvel, yani 17 Kânunusani 1339 dan evvel mübâyaa edilip de beş misil üzerinden Gümrük alınmış olanlar.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Evet mübaya edilmiş ve gümrüğe gelmiş olanlar kanunun metninde vardır.

AHMET HAMDİ B. (Devamla) — Bunlar 17 Kânunusani 1339 dan sonra alınıp da 17 Kânunusaniden evvel alındığına dair vesaik tedarik etmek ihtimali mevcut mudur, değil midir?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim! Bunlar 17 Kânunusanide evvel sipariş verdiklerini fabrikaların faturalarıyla fabrikaya rubu' bedel olarak gönderdikleri paralara a't bankaların tarihli vesikalariyle ispat edebilirler. Sonra aradan zaten bir sene geçmiştir. Şimdiye kadar zaten dışarda kalmıştır. Muayyendir, 17 Kânunusaniden bugüne kadar bir sene geçmiştir.

AHMET HAMDİ B. (Bozok) — Beyefendi! Anlatamadım. 18 Kânunusanide gümrüğe gelmesi kanunda şart değildir. 17 Kânunusanide sonra, yani Şubat'ta, Mart'ta satın alınmışta 17 Kânunusanide aldım der'e bu kabil mi, değil mi?

ALİ CENANİ B. (Kabil değildir. Resmî vesika ile ispat edecektir.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Reis Bey! Farzımuhal olarak bu Jakarlar da tüccara verilse tüccar bunu yüzde beş gümrük vermiş gibi mi satacak, yoksa bugünkü fiyat üzerinden mi satacak, kimi ızzar ediyoruz? Kimin nef'ine çalışıyoruz. Memleketin mi, şahsın mı?

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendim! Dediniz ki, bir margarin var, bir de margarin yağları vardır. Bendenizin kimyadan hatırımda kaldığına göre margarin meselesi tağşiş ise - bendeniz öyle zannotmıyorum - eğer memleketin iktisadi meselesi varsa, sanayi'in irkişafı meselesi varsa bunları ithal etmemek icâb eder. Yani Ali Cenani Beyefendi tağşiş mi ede-

lim buyuruyorlar? Encümen nasıl müsaade ediyor?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Meclisi Âli gerek margarin ve gerek margarin yağlarının cümlesinin İstihlâk Resmine tâbi olması esasını kabul etmiştir. Sualinize cevap veriyorum. Gerek margarin ve gerek margarin yağları, yani mahsulâtı hayvaniye denilen ve hayvanın içinde bulunan bileümle yağları biz İstihlâk Resmine tâbi addettik ve tefsir de o suretedir. (Kâfi sesleri) Bunları ondan müstesna tutmadık. (Kâfi sesleri)

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Bu lâ-yihada üç mesele mevzuubahistir. Biri un mamulâtının âzamî tarifeye tâbi olması veyahut argarî tarifeye tâbi olmasıdır ki, bu, tefsir meselesidir. Muvazenci Maliye Encümeninin mazbatasında tefsire aidolan kısmının okunması ile halledilmesi icâb eder. Diğer iki meseleden birisi jakar meselesidir ki: Karahisar Mebusu İsmail Bey'in teklifi kanunisi üzerine encümenlerde müzakere edilmiş ve bu lâ-yiha ile tev-hidedilmiştir. Encümen'erde müzakere edilmiş ve bu lâ-yiha ile tev-hidedilmiştir. Üçüncüsü margarin meselesidir: Bu da Maliye Vekâletinin istediği bir tefsir dolayısıyla bu şekle inkilâbetmiştir. Şimdi birer birer mesaili izah edeceğim.

Un mamulâtı : En esaslı mesele budur. 1333 senesi nihayetlerine doğru İstanbul'a gelecek olan un ve buğdaydan beş misli Gümrük Resmî alınması hakkındaki kanun Meclisi Âlide müzakere edilirken İstanbul'dan Anadolu'ya nakledilecek olan unlarla ve bu un mamulâtının farkı resim olan yedi mislinin dahi Anadolu limanlarında istîfa edilmesi Heyeti Celilece takarrür etti ve kanuna o yolda bir fikir ilâve buyuruldu. B'ttahi İstanbul'dan Anadolu limanlarına geçecek olan un mamulâtının 12 misli Gümrük Resmine tâbi olmasını teeviz buyuran, kabul buyuran Meclisi Âli doğrudan doğruya memaliki eenebiyeden Anadolu limanlarına gelmekte olan mamulâtın 12 misli resme tâbi olmasını evleviyetle kabul buyurmuştu. İkte tefsir budur ve asıl bu lâ-yihanın esasını teşkil eden bu noktadır. Bunu bir defa Meclisi Âlinin, Muvazenci Maliye Encümeninin mazbatasının tefsire taallük eden bu fıkrasını bir defa okuyup buna karar vermekle tefsir mese-

lesi bîtmîş olur. Kanunun tarzı tahririnde biraz müphemiyet ve teşevvüş olduğu için katî surette Meclisi Âliden tefsir çıkıncaya kadar Anadolu limanlarına gelen un mamulâtının farkı resminin depoziteo suretiyle alınması veyahut temenniyata raptolunmasını o vakit Maliye Vekâleti Gümrük İdaresine tebliğ etmişti ve şimdiye kadar muamele de böyle yapılmıştı. Çünkü tefsir kanunun aşında dâhildir. O müphemiyeti izale için isteniyor. Lâyihanın ikinci maddesinde bugüne kadar giren un mamulâtının bir defaya mahsus olmak üzere fark resminin alınmasını temin ediyor. Bendenize kalırsa ve Heyeti Celile kabul edecek olursa bu tefsirin mânası kalmaz. O kanun Meclisi Âliden kabul buyurulup tebliğ edildiğinden itibaren un mamulâtının fark resminin de teminata raptedilmesi tebliğ edilmiştir. Binaenaleyh ikinci maddenin tayyî lâzımgelir ki, tefsir ile bu ikinci madde arasında bir iltibas ve tearuz olmasın. Onun için maddelere geçtiğimizde...

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Mübâyenet var, mübâyenet.

HASAN FEHMI B. (Devamla) — Tefsir hakkındaki esbabı mucibeyi arz ve izah ettim. Margarin meselesi hakkında yine Maliye Vekâletinin burada 26 Mayıs 1338 tarihli tefsire ait bir tezkeresi görünüyor. İstihlâk Resmî Kanununda yalnız margarin denilmiş, halbuki margarin namı altında muhtelif yağlar mevcuttur. Bunların margarin namı altında toplanan bilûmum mevad ve şuhumu hayvaniyeye ve züyutu nebatîyeye şâmil olup olmadığının halli Meclisi Âliden bir tefsirle istenmiş, bu mesele halledilmemiş, böylece kalmış. Ahîren Meclisi Âlinin tasvibine iltiran eden Ticaret Mukavele- namesi daha sarîh bir surette margarin ve şuhumu hayvaniye ve züyutu nebatîye tâbiri altında bunun bilûmum hayvanî şuhuma şâmil olduğunu sarahaten ifade etmekle bu tefsirin o kısmını tamamen halletmiştir. Züyutu nebatîyeye gelince: Artık oradaki sarahate göre şâmil olması yolunda -kendi mütalâamı arz ediyorum- tefsire mahal görülemediği için iş züyutu nebatîye hakkında İstihlâk Resmî vazî ve himaye usulü tesîsi icabederse gidecek yol başka olur. Sanayii mahalliye'nin yahut istihlâk Resmî mahalliye'nin himayesi için sarahaten bir madde kanuniye yazı lâzımgelir. Şuhumu hayva-

niyeye gelince: Arz ettiğim gibi bir ticaret mukavele namesinde margarin ve züyutu hayvaniye namı altında mesele halledildiği için hakikaten bu margarin hakkındaki tefsire lüzum kalmamıştır. Margarinlerin İstanbul'da vücut bulanlarının bir defaya mahsus olarak İstihlâk Resmî alınmaksızın ithaline müsaade meselesi nereden neşet ediyor. Bunu da arz edeyim? İstanbul İdarei Milliyeye intikal ettiği zamandan evvel malûmuâliniz işgal altında idi. Derhal gümrükler tedabir aldılar. Fakat bu yağlar evvelece sipariş verilmiş yahut o anda gelmiş bu İstihlâk Resmine tâbidir, değildir diye o tarihten beri kalmış yağlardır ve ondan sonra sipariş edilmiş gelmiş değildir. Hatırım da kaldığına göre miktarını arz ediyorum. Bin fiçığa yakın idi. Bu yağ fiçıklarının beherinin yüzirmi kilo olduğuna göre Resmî İstihlâki azağı -yukarı 70 - 80 bin lira tutar. Fakat bu yağın seksen kuruş Resmî İstihlâk vererek memlekette sarfına maddeten imkân yoktur. Bu yağı iade etmek lâzımgelir ki, iadesi de mahalinde azîm bir zararı müstelzimdi. Bu yağlar o vakit yaptığımız tahkikata göre ekseriyetle sipariş verenlerin elinden çıkmış ikinci derecedeki İslâm tâcirlerinin eline geçmiş. Bu yağın bir yolu vardır. Bir defaya mahsus olmak üzere müsaade vermek veyahut İstihlâk Resminden sarf nazar ederek tağşış etmek suretiyle sanayide kullanılmasını temin etmek ve ona mukabil İstihlâk Resminden sarfınazar etmek veyahut İstihlâk Resmî hakkında kanun var, tarihi neşri ile mer'iyeti beraber yürümüştür, şimdi o esasa, yani müddet esasına rücu etmek doğru değildir. Bidayeten yapıldığı anda zaman, müddet tâyin etmek pek tabîidir, esastır ve İnşallah bundan sonra yapacağımız malî ve İktisadi kanunları behemahal bir zaman ile tâyin etmek lâzımdır. Fakat düşününüz ki, 1337 senesinde İstihlâk Resmî Kanunu yapıldı ve 1338 senesinde tadil edildi. O zaman bu gibi vâridat kanunlarında müddet vaz'etmenin ne demek olduğunu takdir buyurursunuz. O zaman Anadolu limanlarında günü gününe tatbik edildiği için de İstanbul'da da tabîî müddet mevzubahsolmadı. Fakat yağlar kısmen sipariş edilmiş idi. Binaenaleyh bunların bu defaya mahsus olmak üzere İstihlâk Resminden sarfınazar edilmesi veya edilmemesi Heyeti Celilenin takdir edeceği meseledir. Çünkü bunla-

rın gümrük ambarlarında kalan kısmının İstihlâk Resminden sarfınazar edilip edilmemesi yolunda bir teklifi kanunî gelmemiştir. Doğrudan doğruya bu mesele hakkında Meclisi Âliye verilen takrirler, istidalar, telgrafnameler şikâyetler üzerine gümrük mesailini tetkik ederken encümente o istidalar üzerinden bu işlere de temas etmişlerdir.

Üçüncüsü; jakar meselesi; malûmuâlileri Mondros Mütarekesinden sonra Türkiye'de Gümrük Tarifesi kaldırılmıştı. Eski usule avdet edilerek eşyanın kıymeti üzerinden Gümrük alınıyordu. İdarei Milliye Ankara'da teessüs ettiği tarihten itibaren Gümrük Tarifesi mevkii mer'iyete vaz'olundu ve tatbikata başlandı. 1336 - 1337 senelerinde ne yolda muamele seb'k ettiğini bilmiyorum ve o zaman zaten gümrük işleri gayet basit bir halde idi. Zaten memlekette, ticarete ileri olan İzmir, Mersin, İstanbul gibi mahallelerde o zaman bizim elimizde değildi. Elimizde olanlar Anadolu'da ufak birtakım iskelelerden ibaret idi ve Anadolu'daki bu iskeleler de İstanbul ile muamele yapıyorlardı. Mal İstanbul'a geliyordu, İstanbul'da o vakit bir resim alınıyordu, tekrar Anadolu'ya geliyordu. Anadolu'da da ayrı bir resim alınıyordu. Vaziyet bu idi. Gümrük tarife Kanununun ipekli faslında yüzde yarımdan onbeşe kadar ipekli olanlar bir resme tâbi'dir. Yani yüzde yarım da olsa onbeşten otuza kadar olan başka resme tâbi'dir. Elliye kadar olan başka resme tâbi'dir. Yüze kadar olan, yani ipek olan başka resme tâbidir. Jakarlar hâdizatında pamuk idi. Fakat jakarlarda bir iki ince çizgiler vardır. Bu yüzde üç, beş nisbetinde parlak pamukla yapılmış çizgiler vardır. Bunlar (Kotonperle) dedikleri parlak pamuktur. 1338 senesinde Goresun Gümrüğünde bir vakaya şahid oldum. Bunlar bilkimya pamuktur, fakat satışta ipektir. Şimdi Buna ne muamele yapılacak diye sorulur. Kimyahaneye verilince pamuk, satışa gelince ipek. Hangisine itibar edeceğiz? Dediler. Hangisi üzerinden muamele yapıyordunuz dedim. Şimdiye kadar pamuk muamelesi yapıyorduk dediler. Binaenaleyh Gümrük kanunlarımız bu hususta sâkittir. Böyle bir mesele karşısında revaca mı itibar edilecektir yoksa kimyaya mı? Kanun bunda sâkittir. Fakat zaten Gümrük Tarifesinin böyle yüzde

yarımdan, yani yarım dahi mahlût olsa bunu ipekli addedip ipek sunî dahi olacağından ipek gibi resme tâbi tutması böyle karışık, sunî ipek mahlût olan maddelerin memlekete girmesinin tas'ib için vaz'olunmuş birtakım ahkâm'dır. Bunun için nümunelerini getirttik, tetkik ettiki vâsıl olduğumuz netice, bunlar mademki satışta ipek gibi satılıyor; ipekli tarifesine tabi olmak lâzımgelir. Yani oniki misil resim alınır. Vaziyet budur. Bu defa bâzı tüccarlar müracaat ettiler «Merkezin bu emrinden evvel, bizim sipariş edip getirdiğimiz birçok mallar vardır. Bunlar hakkında hiç olmazsa bir defaya mahsus olmak üzere pamuklu muamelesi yapınız» dediler. Encümenin birinci madde olarak tesbit ettiği bu meseledir. Mamafih takdir Heyeti Celilenizindir. Eğer jakarlar hakkında bir defaya mahsus olmak üzere müsaadeye Heyeti Celile mütemayil bulunursa maddede ufak bir takdim tehir yapılması lâzımgelir. 17 Kânunuevvel tarihinden mukaddem fabrikalara sipariş verildiği ispat edilene, yani ne vakit gelirse gelsin bunu ispat ettiği takdirde behemahal beş misil resme mi tâbi olsun? Hayır hiç olmazsa orada bir, iki ay evvel takyidetmek icabeder. Eğer esasını tensip buyurursanız bendenizce evvelâ un mamulâtını tefsir ile halletmek lâzımgelir. Çünkü bu meselede tadil olamaz. Çünkü o kanunun tatbik edildiği günden itibaren menedilmesi icabeder. Ondan sonra tadil mevzu bahis değildir. Muvazenei Maliye Encümeninin tefsire taallük eden o kısmını evvelâ görüşmek lâzımdır. O bittikten sonra jakar ve margarin tefsire taallük eden o kısmını evvelâ görüşmek lâzımdır. O bittikten sonra jakar ve margarin haklarında zaten esaslarında Gümrük kanunları üzerinde bir tadilat gmevzuubahis değildir. Arz ve izah ettiğim bu iki esbattan dolayı bunlar hakkında bir defalık müzakereye Heyeti Celile taraftar olursa o vakit maddeler üzerinde ona göre tadilatı arz ederim.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim! Usul hakkında arz edeceğim. Efendim! Tefsir mazbatası hakkında, zannederim, bir ittifak vardır. Evvelâ mazbatayı okuyup reye vaz'ederiz. Ondan sonra lâyhâ kanuniyenin maddeleri üzerinde yürürüz. Mazbata hakkında söz yoktur. Mazbata okunsun, reye konsun, ondan sonra müzakere edelim.

REİS — Hasan Fehmi Efendi! Zataâliniz mevaddı kanuniye hakkında mı, mazbata hakkında mı söyleyeceksiniz?

HASAN FEHMI Ef. (Kastamonu) — Mevaddı kanuniye hakkında...

REİS — O halde efendim evvelâ tefsir mazbatasını reye vaz'edeceğim. Efendim, Muvazenei Maliye Encümeninin bir mazbatası vardır. Fakat bu mazbata, hem tefsire mütaalliktir, hem de mevaddı kanuniyeyi izaha mütedairdir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) - Mazbata esbabı mucibesidir.

REİS — Ali Cenani Bey! Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasında tefsire mütaallik olan kısım neresidir?

HASAN FEHMI B. (Gümüşane) — Yedinci sayfanın nihayetlerinde «evvelâ memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve undan» fıkrası var. O fıkradan başlıyor. Diğer kısım kanunun esbabı mucibesidir.

REİS — «Evvelâ memaliki ecebiyeden ithal edilecek» fıkrası vardır. Oradan mı başlıyor?

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Evet.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bu şekil görülmemiş bir şeydir efendim. (Encümene sesleri)

REİS — Efendim, bu mesele aylardan beri ruznamemizi işgal ediyor. Ya kabul olunsun veya reddolunsun, encümene gidip geliyor. Beyhude yere vaktimizi izaa ediyor. Şimdi bir saatten fazla vaktimizi işgal etti. (Doğru, çıkaralım sesleri)

Efendim, Maliye Vekâletinin 26 Mayıs 1338 tarihli tefsire mütaallik bir tezkeresi vardır. Bu tezkere hakkında Muvazenei Maliye Encümeninin tefsiri mutazammın mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum ki o kısım mazbatada yedinci sayfanın nihayetlerinde «evvelâ memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve undan» diye olan satırdan başlıyor. Bu satırın mukabil tefsir değildir. Şimdi efendim; Maliye Vekâletinin tezkeresini tefsir eden Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasının tefsire mütaallik olan bu kısmını reyî âlinize vaz'ediyorum.

ZEKÂİ B. (Aydın) — O tefsire ait kısmı bir defa okutsanız Reis Bey!

REİS — Şimdiye kadar mütaaddit defa okunmuştur zannederim.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Zapta geçmek için okunsun. (Okunsun sesleri)

Muvazenei Maliye Encümeninin memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve undan mamul mevaddan alınacak rüsum hakkında tefsir mazbatası

«Evvelâ memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve undan mamul makarna, bisküvit ve emsalinden evvelece Tarifei Asliyenin beş misli Res'im alınmakta iken âhiren Maliye Vekâletince oniki misil resim alınması iktiza edeceği hakkında hâsıl olan kanaate mebni bir taraftan Meclisi Âliden talebedilecek tefsirin südürüne intizarla beraber diğer taraftan gümrüklere gelecek bu gibi mevaddan beş misil ile oniki misil arasındaki farkın ashabı tarafından gümrük veznelerine depozito ettirilmek suretiyle muameleyi rüsumiye yapılması emredilmiştir. Bu tefsir talebi İstanbul'a ithal edilecek un ve mamulâtından İstanbul'da istifâ edilmekte olan beş misil ile Anadolu'da istifâ edilmekte olan resim arasındaki farkın alınması iktiza edeceği hakkında 15 Nisan 1339 tarihli Avâns Kanununun dokuzuncu maddesinden tahaddüs etmiştir. Gümrük Târifei Asliyesi üzere muhtelif emsal tatbikine ait evvelece neşredilen mütaaddit kanunların metinleri ile hâni tanziminde encümenlerce yazılan esbabı mucibe mazbataları ve Heveti Umumiye müzakeratı tetkik olunarak filhakika memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve sair hububatla her nevi unlar ve bunların mamulâtından resmi asl'nin oniki misli resim istifası takarrür ettiği ve İstanbul'da mevaddı gıdaiye fiyatının ahalinin derecesi tahammülünden fazla tereffü etmiş olmasına mebni bir müddet için müsaadei mahsusa şeklinde İstanbul gümrüklerine gelecek bu gibi mevaddı gıdaiyenin muvakkaten beş misli Gümrük Resmine tabi olması takarrür ettiği zaman İstanbul'a beş misil resimle girecek olan bu mevad İstanbul'dan Anadolu'ya ithal edilirse Anadolu'da tabi olduğu oniki misil resme tabi olması zaruri görülecek aradaki farkı resmin istifasını teminen madde kanunivinin tanzim olunduğu neticesine kesbi ittıla edlmıştır. Binaenaleyh memaliki ecebiyeden ithal edilecek buğday ve zahair ve her nevi unlar gibi bunlardan mamul bileümle mevaddan dahi Gümrük Tarifei Asliyesindeki resmin oniki misli olarak resim ahzi iktiza edeceği bedihidir.

HASAN FEHMI B. (Gümüşane) — Bu kadar efendim. Ondan ötesi lâyihai kanuniyenin esbabı mucibe mazbatasıdır.

REİS — Efendim ondan sonra süt hulâsalarına dair şeyler de vardır. Fakat buna dair tefsir istemediniz. Tezkerenizde yalnız un mamulâtı değil mi efendim?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — O ayrı tezkeredir. O da 7 Mayıs tarihlidir. (Ayrı ayrı reye konsun sesleri)

REİS — Ne konacağımı arz edeyim efendim. Maliye Vekâletinin un mamulâtı hakkında tefsiri havi olan tezkeresini tefsiren Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasının tefsire mütaallik olan kısmını şimdi okuduk. Bunu reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini de reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Süt hulâsalarına ait dokuzuncu sayfada da bir tefsir vardır. Dokuzuncu sayfanın başından itibaren...

REİS — Efendim! Şimdi yedinci sayfadan okumakta iken durdurdunuz ve buraya kadardır dediniz. Hasan Fehmi Bey alt tarafı esbabı mucibedir dedi.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim! Şimdi bu tefsir dokuzuncu sayfanın iptidasında (süt hulâsalarına gelince) fıkrasından başlıyor.

REİS — Efendim! Dokuzuncu sayfa iptidasında süt hulâsalarına ait bir tefsir vardır, onu okutturuyorum.

Muvazenei Maliye Encümeninin süt hulâsalarından alınacak Gümrük Resmî hakkında tefsir mazbatası

«Süt hulâsalarına gelince 7 Mayıs 1337 tarihli Kanuna merbut ve mezkûr kanunun üçüncü maddesinde mezkûr (B) numaralı cetvelde Tarife Kanununun 113 ncu maddesi (Kahve ve kakao ile hazırlanmış ve hava almamak üzere kapalı kab larda mahfuz «Kablarn sıkleti dâhil olduğu halde» ve süt hulâsaları) diye muharrer olup bu ibaredeki (ve süt hulâsaları) kavdından Gümrük Tarifesi'nin 34 numarasında mezkûr (Süt «teksif ve ta'kim edilmiş» diye mezkûr olan bileümle teksif ve ta'kim edilmiş sütler kasedilmiş ise de Tarifenin 113 ncu ve 34 ncu maddelerinin birbirine karıştırılmış olması ve halbuki Tarifenin 313 numarasında esasen mezkûr bulunmayan ve piyasada macun veyahut toz halinde süt hulâsası diye satılan bir madde mevcut bulunması tarife istilâhında şimdiye kadar süt hulâsası tâbirinin isti-

mal edilmemiş olması Rûsumat idarelerince işti-bahı mucibolmuştur. Bu bapta encümen esbabı mucibe mazbatasını ve Büyük Millet Meclisi zabıtnamelerini tetkik ederek mârûlbeyân süt hulâsaların tâbirinden bileümle ta'kim ve teksif edilmiş sütler ve süt hulâsaları maksudolduğu neticesine vâsıl olmuştur. Binaenaleyh takim ve teksif edilmiş bileümle sütlerin bilâistisna resmi aslinin oniki misline tabi olması iktiza eder.»

REİS — Efendim! Süt hulâsaları hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeninin tefsirini reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini de reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Reis Bey! Makamı Riyasetten, encümenin nazarı dikkati celbedilmeliydi. Bövle bukaletun renk ve mahiyette mazbata göndermesinler. Bövle mahiyeti, hedefi ayrı olan mesail, ayrı avrı mazbatalarla arz olunur. Övle fıkrâ fıkrâ... Bâzı fıkrası tefsir, bâzı fıkrası esbabı mucibe, bövle mazbata mı olur. Bu görülmüş bir şey midir efendiler? (Görüyoruz sesleri, handeler)

REİS — Ali Süruri Efendinin müta'âasına bendeniz de istirak ederek rica ederim ki, encümenler bu gibi mesaili ayrı avrı mazbata halinde göndersinler. Gerek reye vaz'ı hususunda ve gerek tefhim hususunda müşkülâtı muciboluyor. Mazbatalarını mazbut bir surette ayrı ayrı göndersinler. (Daha iyi olur sesleri)

Şimdi efendim, mevaddı kanuniyenin heyeti umumiyesinin müzakeresine geçiyoruz. Söz almış rû'ekâva sırasıyla söz vereceğim, söz Hasan Fehmi Efendinindir.

HASAN FEHMI Ef. (Kastamonu) — Refiki Muhteremim Besim Atalay Bey şu lâyiha veya tefsirin sürati berkiye ile Meclise gelmiş olduğunu söylemiştir. Bu teklif 28 Ağustos 1339 da Meclisin ilk küşadında verilmiş bir tekliftir. Binaenaleyh Meclisi Âliye gelmesinde sürati berkiye olmadığını arz ederim.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Birkaç defa geldi gitti.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Ben sizi Kastamonu'nun sanayiini müdafaa edecek zannediyordum.

HASAN FEHMI Ef. (Devamla) — Müsaade buyurun, halkımızı neşir ve ilân ile tamim ve

tebliğ etmemiş olduğumuz kanunlar ile mükellef tutmağımız doğru olmadığı kanaatindeyim. Yoksa bendeniz kanunun sarahati ile emrolunmuş bir şeyin hilâfına mal getirmiş olanlara hiçbir vakitte taraftar olamam. Gerek salâhiyettar olan encümen ve gerek Muhterem Maliye Vekili Beyefendi, gerek filhal Maliye Vekâletinde bulunan zatı muhterem buyurular ki; şu tarihten, şu tarihe kadar, şu nevi pamuktan mamul olan kumaşlar her nasılsa falan maddeye tatbik edilmek lâzımgelirken, gümrüklerin ve gümrükteki memurların tatbikat itibariyle yanlışlığı dolayısıyla yüzde beş Gümrüğe tabi tutulmuş ve o suretle gelmiş geçmiştir. İşte, beş misil Gümrük alınmak suretiyle gelmiş ve memlekete girmiş ve bu jakar denilen kumaştan beş misil gümrük istifa olunacağına kanaat getiren tüccar, beş misil Gümrük vermek suretiyle memlekete ithal edecek olursa para kazanacağı kanaati ile satış etmiş, gümrüklere getirmiş, ambara koymuş; şimdi; muahharan Rüşumat Müdiriyeti Umumiyesi diyor ki; hayır, bu nevî kumaşlar falan madde'nin filân fıkrasına binaen ipekli muamelesine tabi tutulmak lâzımdır. Bu suretle yüzde oniki, onbeş Gümrük istifası emrolunmuş; beyefendiler! Şimdi bir ay evvel böyle yüzde beş Gümrük ile gümrüklerimizden geçen bir kumaş hakkındaki tatbikat ile fiiliyatı göz önünde tutan tüccar gitmiş Avrupa'nın müessesatına parayı fiilen tesviye etmiştir.

ZAMİR B. (Adana) — Etmemiştir, söyliyeciğim.

HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Etmemiş, yani parasını fiilen tesviye etmiş. Şimdi gümrüğe girmiş, evet memleketimize ve memleketimizin zararına iş yapmıyacağız. Peki, fakat acaba yüzde beş yerine oniki Gümrük alacak olursak bu meseledeki Avrupa'daki müessesesi sınıaye ve nesiciyeyi mi, yoksa kendi tüccarlarımızı mı izrar etmiş olacağız? Çünkü müessesatı sınıaye ve nesiciye tamamen parasını almış ve binaenaleyh bu bey'i iade etmenin imkânı kalmamış. Şimdi encümen Heyeti Celilenize ne diyor? Şu tarihten şu tarihe kadar gümrüklerimize gelmiş bulunan kumaşlardan, pamuklu mamulâtı muamelesine tabi tutularak yüzde beş Gümrük rüşumunun istifası suretiyle ashabına teslim edilsin. Fakat bundan böyle gelecekte % 15 alınsın diyor ve badema bu suretle âmmeye ilân ve tebliğ ettikten sonra getirenlere isterse yüzde kırk,

isterse kırkbeş alalım ve şahsî kanaatim imkânı varsa kırkbeş değil hiç koymuyalım. Demin rüfekâyı muhtermeden birisi buyurdular ve oldukça muhik gördüm. Acaba bu tüccar yüzde beş Gümrük ile geçireceği bu malı kaçta satacak? Yani piyasada kendisinden başka bu malı getirecek kimse olmadığına göre, olamayacağına göre halkımıza gaali fiyatlarla satacak, halkımızı izrar edecek buyurdular. Bîlâkis beyefendiler! Diyebilirim ki; gümrüklerimize gelen her eşya üzerinden bir hafta geçtikten sonra ardiye alınır ve birçok zaman bunlar gümrüklerde kalmıştır ve bir tüccarın böyle istikraz suretiyle elde ettiği parasını, yahut ticarete istimal ettiği parasını bir sene, birbuçuk seneden beri muattal tutuyor ve halk da böyle gaali satacağı bir malı almak mecburiyetinde değildir. Binaenaleyh, o da vârit değildir. Bendeniz jakarlar hakkında izahatta bulunuyorum, madem ki, daha evvelce yüzde beş Gümrük istifa olunmak suretiyle - hatta kimin ise - memlekete girmiştir. O açılan çığırdan yeni bir memnuniyet ile karşılamanın ve getirip de gümrükte malı mevudolan insanların mâzur görmemiz hem hakka, hem nasfete, hem de adalete muvafık olduğu kanaatindeyim. Artık Heyeti Âliyenizin takdirine muhavveldir.

REİS — Efendim! Müzakerenin kıfayetine dair taktir vardır:

Riyaseti Celileye

1. Müzakere kâfidir.

2. Müzakeresi cereyan eden jakar namındaki kumaşların bilâgümrük memleketimize dühulü hem Hazinenin zararını mucbolmakla beraber yerli kumaşlarının temini revacına da mühim tesir yapacağından tefsire dair lâyiha'nın reddiyle Gümrük Resminin cıbayetine dair olan Kanunun harfiyen tatbikini teklif eyleriz.

Denizli

Adana

Yusuf

Zamir

NUH NÂCİ B. (Kayseri) — Reis Bey! Bendeniz aleyhinde söyliyeciğim.

ZEKÂİ B. (Aydın) — Bendeniz aleyhinde söyliyeciğim. Müsaade ederseniz.

REİS — Nuh Nâci Bey daha evvel aleyhinde söylemek için söz almıştır. Buyurun Nâci Bey!

NUH NÂCİ B. (Kayseri) — Arkadaşlar! Müsaade dersiniz birkaç kelime arz edeceğim. Malûmuâliniz bu memlekete varıl yağı diye ithal edilen yağlar sibir varıl yağı denilen birtakım me-

vaddi hayvaniye ve nebatiyeyi havi olan yağdır. (Yağ meselesi müzakere edilmiyor sesleri.) Bu yağların neden mamul olduğunu bilemiyoruz. Yalnız demin Muhterem Hasan Fehmi Beyefendinin buyurdıkları gibi hayvan yağı mıdır, nebatat yağı mıdır? Diye buyurmuşlardır. Halbuki bugün bunun ne gibi bir yağ olduğu tamamıyla tetkik edilmemişken Anadolu'nun en esaslı mahallerinde - Erzurum, Sivas, Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Niğde gibi - birçok mahallerde stok edilmiş yüzbünlerece kıtaye yağ vardır. Meclisi Âlinize bu yağların dühulüne müsaade edilip edilmeyeceği dairei intihabiyemden, şuradan, buradan telâşla sorulmakta, yani bu yağları müsadere edilmiş gibi, geriverilecekmiş falan gibi.

Efendiler! Ta Erzurum'dan başlayın; Kayseri, Ereğli'ye kadar bugün tüccarın elinde 150 ilâ 300 bin okka yağ vardır. Eğer bu cenabi yağlara müsaade edecek olursak zavallı halkımızın elinde bulunan yağlarından kendilerine bir faide hâsıl olamayacağı gibi bu mallar da kâmilen mahvolacaktır.

İkincisi; Meclisi Âlimizde iktisattan bahsolunduğu zaman; bu millet; kazansın, 3 buçuk kuruş sahibi olsun diyorsunuz. Bu sözünüzü böyle cenebiden mal getirtmek onların zararlarına sebep olmak suretiyle mi izhar edeceksiniz rica ederim!. Hiç olmazsa zavallı Mehmetçik elindeki malı satsın, beyhude yere harifte de paramızı vermiyelim. Kendi paramız kendimizde kalsın. Bugün hepimiz dairei intihabiyenize müracaat edin. Kayseri bugün yirmibin, Erzurum ellibin, Yozgad otuz bin sığır kesmişlerdir. Her sığır üstüste lâakal altı okka yağ verir. Binaenaleyh bugün Anadolu içerisinde 300 bin okka yağ mevcuttur. Bizim halkımız iç yağı, don yağı tâbir ettiğimiz yağları yemez. Bu yağlar Adana, İstanbul çiftçilerine satılır. İşte Adana mebusları bilirler ki bu margarın yağı Adana'da satılır, zavallı çiftçi bunu alır götürür. Lâkin acaba bu yağın

sihhati hakkında hiçbir tetkikat yapılmış mıdır? Sırf cenebiden gelsin, bize satsınlar! Efendiler! Niçin elimizde bu kadar yağlar mevcut iken kendi malımızı kendimize satmıyarak bu paralarımızı başka millete veriyoruz? Anlamıyorum! Heyeti Âliyenizden rica ederim: Mehmetçiğe para kazandırmak ve onu refah ile yaşatmak istiyorsanız malının satılmasına çare bulunuz. Heyeti Âliyenizden istirhamım budur.

REİS — Efendim müzakerenin kifayotini reyi âlinize vaz'ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Şimdi maddelere geçilmesini reyi âlinize arz ediyorum.

ZAMİR B. (Adana) — Lâyihanın reddi hakkındaki takririm okunsun izahat vereceğim.

REİS — Efendim maddelere geçilmezse zaten lüzum kalmaz. Şimdi maddelere geçilmesini reyi âlinize vaz'edeceğim.

ZAMİR B. (Adana) — Reis Bey! Takririm hakkında izahat vereceğim. arkadaşlar! Takririmde lâyihanın reddini teklif ediyorum.

REİS — Efendim! Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında müzakere cereyan etmiştir. Maddelere geçildiği vakit takririnizi reye vaz'edeceğim. Maddelere geçilmesi kabul edilmezse tabii kanun raddedilmiş olacaktır. Binaenaleyh maddelere geçilmesini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! (Ret, kabul sesleri). Aksini reyinize vaz'ediyorum. Maddelere geçilmesini kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Maddelere geçilmesi kabul edilmemiştir efendim. (Aksışlar).

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Yaşasın sanayi erbabı!

REİS — Efendim yarın saat birbuçukta iştime etmek üzere Celsei tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat, saat : 4,55

12. — *Saruhan Mebusu Edhem Beyin, halıcılığın istikbalini temin için ne gibi teşebbüsata bulunulduğuna dair sual takriri ve İktisat Vekili Hasan Beyin tahriri cevabı (6/102)*

16 . 1 . 1339

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Memleketimizde, Avrupa'ya karşı milletimizi temsil eden yegâne bir sanat varsa o da halıcılıktır. Son zamanlardaki terakki ve tekâmülü hasebiyle ihracatımız arasında bir mevkii mahsus alan bu sanat, bugün Yunanistan'da başlayan rekabet sebebiyle büyük bir tehlike karşısındadır.

Yunanistan, gazetelerin yazdığı ve Anadolu Ajansının da bütün cihana ilân ettiği veçhile memleketimizin bu güzel sanatı kendisine mal edebilmek için mümkün olan her türlü teşhîlâtı göstermekte ve bu cümleden halı imali için hariçten celbine lüzum görülen mevaddan Gümrük Resmî almamaktadır. Gösterilen şu teşhîlât sebebiyle senelerden beri İzmir'de icrayı ticaret eden ve Avrupa halı piyasasını ellerinde tutan Şark Halı ve Mamulâtı Şarkıye Halı Kumpanyaları gibi bâzı büyük cenebi ticarethaneler Atina'da birer şube kuşadettikleri gibi merkezi ticarethanelerini de büsbütün Yunanistan'a nakil arzusunu izhar etmektedirler. Bu halin ne gibi netayıç tevli dedeceğini müstağniî arz görüyorum.

Gerçi bugün Yunanistan'da başhyan halıcılık Vilyam Grift Kumpanyasının yardımı ve İzmir Ermeni zenginlerinden Esa Paşanın da iştirakiyle Bursalıoğlu isminde bir Rum tarafından Pirede vücuda getirilen elli tezgâhlı ufak bir müesseseden ibaret olup yakın bir âti için teklikeli değildir. Fakat bu rakıbi daha beşiginde boğmazsak hiç şüphe yok iki ileride define kadir olamayacağımız bir tehlike iktisadiye karşısında kalırız. Halıcılığın istikbalinin temini için bir sanat erbabına Yunan Hükümetnin gösterdiği tashilâtı ibraz etmek lâzımdır ki onlar da şunlardır. :

1. Halı imalinde kullanılan ve ekseriyeti İtalya'dan gelen iriş ve argaçlık ipliklerin;

2. Bilhassa, Almanya'dan gelen boyaların Gümrük Resminden istisnası.

Üçüncü bir şey daha var ki o da, yumuşak olması ve iyi boya tutması sebebiyle Yunanistan'ın bizden almakta olduğu yapağlarımızın meni ihracı.

tan'ın bizden almakta olduğu yapağlarımızın meni ihracı.

İzmir İktisat Kongresinin de Hükümetin nazarı tasvibine arz ettiği hususâtı mâruza hakkında şimdiye kadar ne gibi teşebbüs ve mütalâada bulduklarının iktisat Vekâleti Celilesinden tahriren sualini arz ve istirham ederim Efendim Hazretleri.

Saruhan Mebusu
Edhem

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

8 Kânunusani 1340 tarih ve 6/202/1040 numaralı tezkere Aliye Riyasetpenahileriyle irsal buyurulan Saruhan Mebusu Edhem Beyin tahriri sual takririne cevaptır.

Müşarünleyh, bu takririnde Yunanistan'da teessüs etmekte bulunan halıcılığın Türk Halıcılığı için tehlike teşkil etmek istidadını göstermekte olduğu beyaniyle buna karşı tedbir olarak 1) İriş ve argaçlarda istimal olunan kaskam ipliğinin, 2) Mensucat boyalarının Gümrük Resminden istisnası, 3) Yapağlarımızın meni ihracı suretlerini irae etmekte ve bunlar hakkında vekâletçe ne düşünölmekte olduğu sual edilmektedir. Takrirden bilvesile beyan olunduğu üzere Yunanistan Halıcılığı henüz bir tehlike halinde olmamakla beraber şimdiden tedbir ittihazı zaruridir. Sahibi sualin kaskam iplikleri hakkındaki mütalâası, tamamen vârittir. Binaenaleyh bunların Gümrük Resminden istisnaları hakkında vekâletçe bir kanun derdesti tevdi bulunmamaktadır. Bu kanunda bu nevi iplikler, alehtlak serbest bırakılacak ise de bu serbestî icabı olarak elyevm kıymetlerine nazaran fazla Gümrük Resmine tabi bulunan fena iplikler tercihan dâhil olacağından ve bu hal ise halıların motanetine nakisa iras edebilecek mahiyette bulunduğundan bu mahzuru defetmek üzere vekâlet marifetiyle sağlam iplik celbolunarak maliyet fiyatları üzerinden ahabî sanayie tevzii esbabı teemmül edilmektedir. Boyaların serbestî ihtaline gelince: Esasen bunlardan alman Gümrük Resmî kıymotlerine nazaran âzamî yüzde altıbuçuk kadar olduğundan ve iyi boyalarda bu nisbet yüzde bir ve yarım kadar tenezzül ettiğinden Gümrük Resminin mâfuiyeti bü-

yük bir tesir icra edememekle beraber boya alelûmum komüsyoneu te tüccar vasıtasıyla getirilmekte olduğuna nazaran halı âmillerine Gümrük mâfuviyeti vaz'edildiği halde bir istifadeleri muntazar değildir. Mamafih halı âmilleri gerek iplik ve gerek boya ve ezaları doğrudan doğruya celbottikleri takdirde Tez-viki Sanayi Kanununun yedinci maddesinin beşinci fıkrasında muharrer ve derdesti tanzim olan liste mucibince Gümrük Resminden esasen ma'füv tutulmaları mukarrerdir. Bunların da kaskam iplikleri gibi toptan getirtilerek maliyet fiyatları ile halı âmillerine tevzii kezalik derpiş olunmuştur. Üçüncü tedbir olan yapâğaların meni ihracı maddesi memleketin hayvanatı ganemiyesinin teksiri keyfiyetiyle alâkadar olduğundan vekâlet ona taraftar olamaz. Çünkü gelip geçen harbler esnasında memleketimizde bunların teksiri hasılâtının kesbi kıymet etmesiyle mümkün olduğu tabiidir. Yünlerin ihracı men'olunacak olursa bit-tabi koyun hâsılatı kıymetten düşecek ve bu da hayvan yetiştirenlerin gayretini kesreyliyecektir. Bundan maada memleketimizin yün hasılâtını sanayimiz tamamen istihlâk edemediğinden bunların ihracı da ticareti hariciyemizin tevazünü için bir emri zaruridir. Filhakika halıcılığı Türkiye'de eski inkişafını kısmen zayi etmiştir. Bunun başlıca sebebi de muhtelif manatıkta boyacıların ve halı ressam-

larının ve Avrupa ile temasta bulunan piyasarların tahavvülâtını ve müşterilerin zevk ve mizaçlarını takip ile ona göre siparişlerde bulunan halı tüccarlarının memleketimizden gitmiş olmaları ve henüz yerlerini tutacak kimselerin yetişmemiş olmasıdır. Bu noksanın az zamanda telâfi edilemeyeceği tabiidir. Mamafih bu sanatın eski inkişafını temin etmek için sarfı gayret edilmektedir. Ezcümle halı manatıkına boyacılığı öğretecek boya muallimi gönderildiği gibi bu manatığın en mühimlerinde boya talimhaneleri tesisi mutasavver olup boyacı ve halı ressamı yetiştirilmek üzere Avrupa'ya talebe izanı lüzumu dahi vilâyetlere tamim edilmiştir. Halı resimlerinin islahı ve eski halılarımızın bedii şekillerini ihyası için de bir ressam derdesti tâyin bulunmaktadır. Bu suretle mevcut halı resimleri bedii zevki tatmin edecek bir hale ifcağ edilmiş ve rağbeti tezyit kılınmış olacaktır. Bundan maada bilmuhabere yerli ve ecnebi halı resimleri tedârîkine çalışılmaktadır. Ve en yüksek Avrupa halı piyasası merkezi olan Londra'da sefaretimiz vasıtasıyla tetkikat icra ettirilmektedir. İybu cevapnamenin ilk celsede kıraat olunmasını rica eylerim efendim.

15/16 Kânunusani 1340

İktisat Vekili

Hasan Hüsnü

Memurını Mülkiyenin Tekâüdüne dair olan Kanun ile Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununda muhazrer olan cüzdan bedelâtının tadili hakkındaki Kanunun ikinci defa reye vaz'ındaki ârâ neticesi

Reye iştirak edenler	: 150
Kabul edenler	: 145
Reddedenler	: 0
Müstenkifler	: 5

(Kabul edenler)

Artvin : Hilmi Bey, Ardahan : Hâlid Paşa, Talât Bey, Adana : Zamir Bey, Aksaray : Besim Atalay Bey, Mustafa Vehbi Efendi, Amasya : Ali Rıza Efendi, Antalya : Murad Bey, Ankara : İhsan Bey, Aydın : Dr. Mazhar Bey, Zekâi Bey, Edirne : Hüseyin Rifkî Bey, Faik Bey, Ordu : Hamdi Bey, Faik Bey, İsmail Bey, Erzincan : Sabit Bey, Erzurum : Câzım Efendi, Rüşdü Paşa, Ziya Bey, Münir Hüsrev Bey, Ertuğrul : İbrahim Bey, Ahmed İffet Bey, Halil Bey, Dr. Fikret Bey, Râsim Bey, Ergani : Kâzım Vehbi Bey, İzmir : Rahmi Bey, Şükrü Bey, Mahmud Celâl Bey, Osmanzade Hamdi Bey, İsparta : Hâfız İbrahim Efendi, Hüseyin Hüsnü Efendi, Mükerrrem Bey, İstanbul : İsmail Canbulat Bey, Refet Paşa, Ali Rıza Bey, Ali Fethi Bey, Akçuraoğlu Yusuf Bey, Eskişehir : Arif Bey, Elâziz : Hüseyin Bey, Muhiddin Bey, Nâci Bey, Urfa : Ali Bey, Yahya Kemal Bey, İzmit : İbrahim Bey, Safvet Bey, Mustafa Bey, Bayezid : Süleyman Sudi Bey, Şefik Bey, Bayazid : Süleyman Sudi Bey, Şefik Bey, Bursa : Refet Bey, Bozok : Hamdi Bey, Süleyman Sırrı, Bölü : Dr. Emin Cemal Bey, Biga : Şükrü Bey, Mehmed Bey, Tekirdağ : Cemil Bey, Tokad : Hacı Kâmil Efendi, Emin Bey, Canik : Cavid Paşa, Süleyman Necmi Bey, Talât Bey, Çatalca : Şakir Bey, Çorum : İsmail Kemal Bey, Dr. Mustafa Bey, Hakkâri : Nazmi Bey, Derişim : Şükrü Bey, Feridun Fikri Bey, Denizli : Mazhar Müfid Bey, Necib Ali Bey, Yusuf Bey,

Diyarbakir : Zülfü Bey, Ziya Gökalp Bey, Rize : Esad Bey, Ekrem Bey, Rauf Bey, Zonguldak : Tunah Hilmi Bey, Yusuf Bey, Halil Bey, Mahmud Bey, Sivas : Râsim Bey, Züüaeddin Bey, Muammer Bey, Siverek : Mahmud Bey, Saruhan : Hacı Edhem Bey, Reşad Bey, Abidin Bey, Mehmed Sabri Bey, Trabzon : Şefik Bey, Süleyman Sırrı Efendi, Abdullah Bey, Gaziantep : Hâfız Şahin Efendi, Ali Cenani Bey, Karesi : Haydar Âdil Bey, Ali Şuuri Bey, Kâzım Paşa, Mehmed Bey, Mehmed Vehbi Bey, Karahisarı Sahib : Ruşen Eşref Bey, Sadık Bey, İzzet Ulvi Bey, Musa Kâzım Bey, Kastamonu : Ahmed Mâhir Efendi, Hasan Fehmi Efendi, Hâlid Bey, Ali Rıza Bey, Veled Çelebi Efendi, Konya : Eyüb Sabri Efendi, Tevfik Fikret Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Mustafa Efendi, Mustafa Feyzi Efendi, Musa Kâzım Efendi, Kırşehir : Ali Rıza Bey, Mahbub Efendi, Kayseri : Sabit Bey, Nuh Nâci Bey, Gelibolu : Celâl Nuri Bey, Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Veysel Rıza Bey, Zeki Bey, Kângır : Rifat Bey, Ziya Bey, Mustafa Abdülhâlik Bey, Kütahya : Ragıb Bey, Şeyh Seyfi Efendi, Nuri Bey, Giresun : Tâhir Efendi, Şeyket Efendi, Hâcım Muhiddin Bey, Musa Kâzım Bey, Mardin : Abdürrezzak Bey, Abdülganı Bey, Yakub Kadri Bey, Mersin : Besim Bey, Niyazi Bey, Maraş : Tahsin Bey, Malatya : Hacı Bedir Ağa, Reşid Ağa, Menteşe : Esad Efendi, Yunus Nâdi Bey, Niğde : Galib Bey, Van : İbrahim Bey, Hakkı Bey, Münib Bey,

(Müstenkifler)

Erzurum : Hâlet Bey, Urfa : Şeyh Safvet Efendi, Ergani : İhsan Hâmid Bey, Zonguldak : Hâlid Bey, Konya : Fuad Bey.

Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesinin fıkrai âhiresine mütaallik üdafaai Milliye Encümeninin tefsir mazbatasına ait ârânın neticesi

(Nisabı ekseriyet yoktur)

Reye iştirak edenler	132
Kabul edenler	74
Reddedenler	48
Müstenkifler	10

(Kabul edenler)

Ardahan : Hâlid Paşa, Talât Bey, Adana : Zamir Bey, Aksaray : Bes'im Atalay Bey, Amasya : Esad Bey, Ali Rıza Efendi, Ankara : İhsan Bey, Şakir Bey, Aydın : Zekâi Bey, Edirne : Hüseyin Rifki Bey, Erzurum : Rüşdü Bey Ertuğrul : İbrahim Bey, Ahmed İffet Bey, Rasim Bey, İzmir : Osmanzade Hamdi Bey, İstanbul : Hamdullah Sunhi Bey, Ali Rıza Bey, Ali Fethi Bey, Yusuf Akçura Bey, Eskişehir : Arif Bey, Elâziz : Hüseyin Bey, Urfa : Ali Bey, Yahya Kemal Bey, İzmit : İbrahim Bey, Mustafa Bey, Bayazıt : Sefik Bey, Bozok : Hamdi Bey, Süleyman Sırrı Bey, Tekirdağ : Cemil Bey, Canik : Cavid Paşa, Süleyman Necmi Bey, Talât Avni Bey, Cebelibereket : Avni Bey, Catalea : Sakir Bey, Çorum : İsmail Kemal Bey, Hakkâri : Nazmi Bey, Denizli : Yusuf Bey, Zonguldak : Ragıb

Bey, Yusuf Ziya Bey, Siird : Mahmud Bey, Siverek : Mahmud Bey, Saruhan : Mehmed Sabri Bey, Trabzon : Süleyman Sırrı Bey, Ahmed Muhtar Bey, Rahmi Bey, Gaziantep : Kılıç Ali Bey, Karesi : Kâzım Paşa, Karahisarı Sahib : Ali Bey, Kastamonu : Ahmed Mahir Efendi, Hâlid Bey, Ali Rıza Bey, Veled Çelebi Efendi, Kozan : Ali Şâdi Bey, Konya : Mustafa Efendi, Musa Kâzım Bey, Kırşehir : Yahya Galib Bey, Gelibolu : Celâl Nuri Bey, Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Vevsel Rıza Bey, Kângırı : Rifat Bey, Ziya Bey, Mustafa Abdülhalik Bey, Kütahva Ragıb Bey, Rize : Esad Bey, Ekrem Bey, Rauf Bey, Mardin : Abdürrezzak Bey, Abdülgani Bey, Malatya : Dr. H'lmî Bey, Mahmud Ned'im Bey, Nişde : Galib Bey, Van : İbrahim Bey, Hakkı Bey, Münib Bey.

(Reddedenler)

Aydın : Dr. Mazhar Bey, Edirne : Faik Bey, Ordu : Faik Bey, Hamdi Bey, Erzincan : Sabit Bey, Erzurum : Münir Husrev Bey, Ervani : İhsan Hâmid Bey, İzmir : Rahmi Bey, Şükrü Bey, Mahmud Esad Bey, İsparta : Hüseyin Hüsnü Efendi, Mükerrerem Bey, İstanbul : İsmail Canbulat Bey, Elâziz : Muhiddin Bey, Naci Bey, İzmit : Hamdi Şükrü Bey, Bursa : Mustafa Fehmi Efendi, Burdur : Hüseyin Bey, Mustafa Şeref Bey Biga : Şükrü Bey, Mehmed Bey, Çorum : Dr. Mustafa Bey, Dersim : Şükrü Bey Feridun Fikri Bey, Denizli : Mazhar Müfid Bey, Necib

Ali Bey, Diyarbakir : Ziya Gökalp Bey, Feyzi Bey, Sivas : Hâlis Turgut Bey, Saruhan : Hacı 9dhem Bey, Reşad Bey, Abid'n Bey, Kırkkilise : Dr. Fuad Bey, Karesi : Havdar Ad'l Bey, Ali Şuuri Bey, Mehmed Bey, Mehmed Vehbi Bey, Karahisarı Sahib : Sadık Bey, Kâmil Bey, Musa Kâzım Bey, Konya : Tevfik Fikret Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Kırşehir : Mahbub Efendi, Kayseri : Nuh Naci Bey, Gümüşane : Zeki Bey, Kângırı : Talât Bey, Giresun : Hâcım Muhiddin Bey, Mersin : Besim Bey.

(Müstenkifler)

Artvin : Hilmi Bey, Erzurum : Câzım Efendi, İsparta : Hafız İbrahim Efendi, Tokad : Hacı Kâmil Efendi, Zonguldak : Halil Bey, Karahisarı

Sarki : Ali Süruri Efendi, Karahisarı Sahib : Ruşen Eşref Bey, Kastamonu : Hasan Fehmi Efendi, Malatya : Hacı Bedir Ağa, Reşit Ağa.

